

Ksenija KRUŠELJ

## POVIJEST PUČKOG ŠKOLSTVA U GRADU KOPRIVNICI (I.)

**Od prvih oblika podučavanja do školske godine 1875. /76.**

### **Školstvo u Hrvatskoj do 1874. godine**

O školstvu u našim krajevima pouzdano možemo govoriti za vrijeme vladavine Karla Velikog (768.-814.) kada se spominju pjevačke škole, a iz tog vremena datiraju i spomenici pisani latinskim jezikom. Važnu ulogu imala je i Katolička crkva koja se rano pojavila u našim krajevima. Karlo Veliki zapovjedio je svećenicima da po gradovima i selima drže župne škole, a roditeljima da djecu šalju u školu (navodno je sam Karlo Veliki bio nepismen). Prestankom njegova vladanja škole propadaju, a tek ih u 11. st. obnavlja papa Grgur VII. Razvoj školstva veže se uz benediktince, koji na području Dalmacije i Primorja imaju veći broj samostana. Senj, primjerice, već u 10. st. ima svoju školu.

Sjeverna Hrvatska razvijala se sporije od Dalmacije. Nagađa se da je uz zagrebačku biskupsku stolicu (1094.), koju je utemeljio Ladislav I. Sveti (1048.-1095.), postojala i škola. Do kraja 12. st. ne nalazimo spomena o nekim drugim školama u Hrvatskoj koje su bile svjetovnog karaktera. Od 13. st. cistercistički red drži škole radi školovanja svog podmlatka.

Neki podaci govore o elementarnim školama koje su crkveni redovi držali i za ostalu mladež, a ne samo za podmladak. Takva se škola spominje 1232. u Čazmi. Red pavlina otvorio je 1582. u Lepoglavi i učionicu za svjetovnjake, a od 1503. imaju svoje sjemenište u Lepoglavi. Red isusovaca (jezuita) 1607. otvara gimnaziju u Zagrebu, kasnije u Rijeci, Varaždinu, Požegi. Pavelinski i isusovački red međusobno su se borili oko upisa mladeži. Isusovci su imali opsežniju obuku i upisivali su više polaznika. Stoga su pavlini bili prisiljeni 1673. zatvoriti lepoglavsku gimnaziju. Godine 1773. ukida se isusovački red, a nešto kasnije i red pavlina.

Oni iz bogatijeg staleža za svoju su djecu uzimali privatne učitelje, najčešće su to bili redovnici, koji su djecu podučavali vještini čitanja, pisanja, računanja i latinskoj gramatici. Kako se u našoj povijesnoj, ali i pedagoškoj, znanosti strogo dijelilo crkveno od svjetovnog školstva, za prvu javnu svjetovnu školu uzima se škola osnovana u Varaždinskim Toplicama 1480. godine. Da je to "čista svjetovna

škola” kazuje podatak da je u toj školi poučavao učitelj kojeg je izdržavao župnik.

U ovom se radu neću baviti školstvom u Vojnoj Krajini, s obzirom da je ono imalo svoje posebne zakone, već ću dati pregled od druge polovice 18. stoljeća, kako bismo lakše pratili početke modernog školstva u Koprivnici.

U drugoj polovici 18. st. započela je protomodernizacija školstva u Habsburškoj Monarhiji. Cilj uvođenja jedinstvenog školskog sustava bio je staviti sve vrste školovanja državnom nadzoru. Crkva je na taj način gubila monopolni položaj, iako je i dalje odlučno utjecala na njegov razvoj. Carica Marija Terezija posebno se zalagala za napredak i kvalitetu obrazovanja. Već je 1770. školstvo proglašeno predmetom od osobite državne brige. Godine 1774. objavljen je *Allgemeine Schulordnung* (*Opći školski red*). Nacrt novog ustroja škola u Habsburškoj Monarhiji izradio je Johann Ignaz von Felbinger, koji je već imao iskustva u reformi pruskog školstva. Ovdje je jasno stajalo da je potreban odgoj muške i ženske djece.

Osnovu nove školske organizacije činile su trivijalne škole. One su osnivane u selima i u njima je radio po jedan učitelj. U tim školama učenici su dobivali poduku iz vjeronauka, crtanja, pisanja i računanja. Nadzor nad školama zadržali su svećenici. U kotarskim središtima osnivane su glavne škole (Hauptschulen) s dva do tri učitelja. Uz osnovne predmete učili su se latinski, crtanje, geometrija, glavna pravila kućanstva, poljsko gospodarstvo i geometrija. U školama je preporučeno rodno odvajanje, odnosno osnivanje posebnih djevojačkih škola.

Vrh elementarnog školskog sustava činile su normalne (uzorne) škole, u njima se uz predmete iz trivijalnih i glavnih škola još učila povijest umjetnosti i obrta, mehanika, prostoručno risanje, risanje šestarom i ravnalom. Na tim su se normalnim školama obučavali i pučki učitelji. U njima su u pravilu radila po četiri učitelja. Osnivale su se u okružnim gradovima. Razlika između seoskih i gradskih škola bila je u gradivu koje se učilo, predmetima, duljini školovanja i pedagoškim standardima. Učitelji su morali poštivati stroga pravila tijekom rada.

Nad trivijalnim školama nadzor su imali mjesni župnici uz jednog svjetovnog nadzornika. Trivijalne škole cijelog okružja nadzirao je okružni školski nadzornik župnik (podjašprišt). Glavne i normalne škole imale su posebne ravnatelje. Školstvom jedne pokrajine upravljalo bi školsko povjerenstvo, u sastavu od tri savjetnika, zastupnik biskupa, ravnatelj škole i tajnik. Školom u cijeloj monarhiji upravljalo je vrhovno školsko ravnateljstvo u Beču. Brigu o školama samo formalno je preuzela država jer u njezinu upravljanju, uz svjetovnjake, svećenici obavljaju većim dijelom nadzor na učiteljima i djelovanjem škola. Tjelesno kažnjavanje bilo je dopušteno ali su zabranjeni pogrđni izrazi. *Allgemeine Schulordnung* nije saživio u našim krajevima.

Marija Terezija zatražila je da se izradi novi prijedlog za Ugarsku, Hrvatsku i Slavoniju. Imenovana je “naukovna komisja” čijim je članom postao i Nikola

Škrlec Lomnički. Godine 1777. donijet je *Ratio educationis totiusque reiliterariae per regnum Hungariae et provincias eidem adnexas*. Prema tom školskom redu pučke škole dijelile su se na dvije razine, na normalne i narodne škole. Narodne škole činile su gradske s tri učitelja, trgovišne s dva učitelja i seoske s jednim učiteljem. Vrhovni nadzor škola obavljao je “kraljevski provincijalni naukovni ravnatelj”. U ovom školskom redu stajalo je pravo države da nadzire školstvo i da se u svim školama treba poučavati na jednak način. Vodio se računa o svim konfesijama, tako da je nastava bila prilagođena njihovim vjerskim potrebama. Kako je školstvo bilo podvrgnuto državnom nadzoru, ustrojena je školska uprava i jedinstveno školsko uređenje. Hrvatska i Ugarska bile su podijeljene na devet školskih kotara. Glavni središnji državni školski organ bio je u Beču. U nižim razredima predavalo se na materinjem jeziku, a ugarska je vlada htjela nametnuti mađarski jezik u hrvatske škole. Na latinski je jezik otpadalo deset sati tjedno. Svaki je razred imao jednog učitelja koji je podučavao sve predmete, dok je kateheta podučavao vjeronauk u svim razredima.

Do nove korekcije došlo je 1805. i 1806. g. Novi je ustroj u civilnoj Hrvatskoj bio na snazi sve do 1845. g. Pučke škole dijelile su se, kao i prije, na normalne i narodne. Narodne škole razlikovale su se po mjestu gdje su se nalazile. Nastava se održavala na onom jeziku kojim su govorili učenici. Uz čitanje, pisanje i računanje, vjeronauk je bio glavni predmet. I dalje se zadržalo rodno odvajanje. Djevojčice su podučavane u osnovnim kućanskim poslovima i da budu dobre majke. Djevojčice građanskog podrijetla podučavane su vjeronauku, ćudoređu, tumačenju evanđelja, pisanju domoljubnih štiva te kućanskim poslovima.

Hrvatski je sabor u srpnju 1849. predložio izradu zakonske osnove o školstvu. Odredbom se trebao modernizirati postojeći obrazovni sustav. Prosvjetni odsjek Banskog vijeća izradu osnova završio je u kolovozu 1849. Osnova temeljnih pravila javnog obučavanja za Hrvatsku i Slavoniju bila je prijevod austrijske školske osnove. U osnovi se omogućava polazak djece u škole bez obzira na klasne, vjerske i spolne razlike. Ona djeca koja se obrazuju u okviru obitelji do svoje dvanaeste godine moraju položiti završni ispit u javnoj školi. Pučke škole, kako je navedeno, moraju biti besplatne. Nadzor nad svim školama u civilnoj Hrvatskoj i Vojnoj Krajini treba vršiti Bansko vijeće, u kojem je bilo predviđeno osnivanje odsjeka za prosvjetu.

Novosonovani su odsjek za prosvjetu činili savjetnici za školstvo, i to po jedan savjetnik za katoličku i pravoslavnu vjeroispovijest. Za učenike tih dviju vjerskih zajednica predviđen je jedinstven nastavni program, osim za vjeronauk. Neposredno upravljanje školama dano je školskim odborima, a predsjednik školskog odbora trebao je biti odgovoran za stanje u školi. Kontrolu rada provode okružni školski nadzornici, koji u svom području moraju organizirati učiteljske skupštine. U pučku školu kretalo bi se s navršениh šest godina, a nakon dvanaeste godine

bila bi obvezna nedjeljna škola koja se polazila do navršenih petnaestih godina. U gradskim pučkim školama nastava počinje u studenome, a završava u kolovožu. Osnova temeljnih pravila nije, međutim, dobila odobrenje vladara. U civilnoj Hrvatskoj na snazi je i dalje odredba iz 1845.

Za vrijeme neoapsolutizma školstvo se vraća u razdoblje prije terezijanske reforme, no s druge strane dolazi do povećanja broja škola i učenika te uređenja školskih zgrada. Škole je trebalo graditi po točnom napatku i tražilo se dobro opremanje škola. Postavljeni su mjesni školski nadzornici, a za trgovišta i gradove općinski školski odbori koji su se morali brinuti o školi. Izrađen je napatuk za župnike kako se moraju odnositi prema pučkim školama, jer oni su bili i vjeroučitelji i neposredni nadziratelji pučkih škola. Točno su bile propisane religiozne dužnosti za učitelje i učenike. Naređeno je da se u školama osnuju učiteljske knjižnice pa i koje se knjige obvezno moraju u njima nalaziti. Uvedene su i kotarske učiteljske skupštine. Popis školske djece bio je točno ustanovljen, a učitelji su morali podnositi točne izvještaje o stanju u školama. Siromašnije su škole dobivale državnu potporu. Krajem 1851. godine, ukinućem vrhovnog školskog ravnateljstva, glavni nadzor nad školama imala je "zemaljska školska oblast". Ona je bila nadležna na ona područja koje je prije pokrivalo ugarsko namjesništvo.

U studenom 1851. za savjetnika i nadzornika za pučke škole imenovan je kanonik Stjepan Ilijašević, koji će ostati na dužnosti sve do 1857. Zemaljska školska oblast je u cilju što uspješnije provedbe reorganizacije školstva 1851. izdala naredbu kojom je odredila popis pučkih škola i regulirala proceduru osnivanja novih. Crkvene su vlasti svoj utjecaj nad školstvom još povećale nakon 1855., kada je konkordatom i pravno regulirana crkvena uprava nad školama. Po tom ugovoru, najveći dio uprave nad pučkim školama vodili su biskupi preko dijecezantskog nadzornika (kanonika) i podjašprišta kao kotarskog školskog nadzornika, te župnika kao ravnatelja i neposrednog nadzornika. U pučkim, ali samo u glavnim školama, vidljivi su elementi germanizacije, dok u trivijalnim to nije došlo do izražaja. Nastavnom osnovom iz 1858. određeno je da učenje njemačkog jezika u pučkim školama počinje u drugom polugodištu drugog razreda.

Razdoblje apsolutizma prestaje 1860. kada je Ugarskoj i Hrvatskoj vraćen ustav. Već 7. svibnja 1861. učiteljski zbor kraljevske zagrebačke preparandije i glavnih pučkih učiona šalje peticiju u Sabor u kojoj moli da se novim zakonom uredi hrvatsko pučko školstvo. Ravnatelj zagrebačke preparandije Franjo Klaić i vjeroučitelj na preparandiji Stjepan Novotny izradili su cijelu osnovu školskog zakona. Osnova je prihvaćena na Saboru kao saborski članak o školskom sustavu "za narodne pučke učione i učiteljstva u Trojednoj kraljevini Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji".

Predloženo je da se škole dijele na niže (seoske) s tri razreda, kao i na više četverogodišnje za gradove. Nastavni predmeti su isti, ali je gradivo različito. Nastavni

predmeti su vjeronauk, nastava na narodnom jeziku (čitanje, slovnica, usmeni i pismeni izraz misli), povjestnica, zemljopis, umjetnoslovje, gospodarstvo za seoske škole, računstvo iz zemljomjera, pisanje, crtanje ponajviše zemljomjerno, pjevanje i ručni rad u djevojačkim učionama. Učiteljima bi nakon trideset godina rada pripadala državna mirovina. Ravnatelje glavnih škola imenovala bi zemaljska školska oblast, a učitelje i učiteljice te podučitelje i podučiteljice glavnih i seoskih škola na prijedlog općinskog zastupstva potvrđivala bi zemaljska školska oblast. Župnici su neposredni ravnatelji seoskih škola, dok u gradskim školama ravnateljstvo se povjerava najsposobnijem učitelju. Ravnatelji gradskih škola i kotarski školski nadzornici seoskih učiona moraju biskupskom ordinarijatu podnositi izvješća o napretku u vjeronauku i vladanju (čudoređu), a izvješća iz ostalih predmeta šalju se vrhovnom ravnatelju škola. Školske knjige trebaju se tiskati u Hrvatskoj, i to na državni trošak. No ova osnova nikada nije postala zakonom i dalje vrijedi uz male preinake naredba iz 1845. *Systema scholarum elementarium*.

Vrijedi spomenuti da su učitelji koprivničkog kotara 5. travnja 1861. zamolili Sabor da se ubuduće svim učiteljima glavnih i pučkih učiona dade osobni glas u županijskim skupštinama te da učiteljstvo dobije pravo da može od svake županije u Hrvatski sabor poslati po jednog svog zastupnika.

Hrvatski učitelji ne odustaju od želje za svojim školskim zakonom i 1865. ponovno šalju novi tekst pod naslovom *Ustav pučke škole u Trojednoj kraljevini*. Sada je predviđeno da se pučka škola dijeli na nižu s tri razreda i na višu s četiri i pet razreda. Djeca u školu kreću sa šest godina i u njoj su do dvanaeste, a nakon dvanaeste godine do petnaeste godine polaze opetovnicu. Svaka župa mora imati višu školu, a svako selo u kojem je više od 60 školskih obveznika nižu pučku školu. Svaka škola mora imati školski odbor. Mjesnim školskim nadzornikom imenuje se župnik ili neka druga osoba. Ako su na školi tri učitelja, oni biraju ravnajućeg učitelja na tri godine. Za svaku županiju imenuje vlada jednog učitelja županijskim školskim ravnateljem koji nadzire škole svojeg područja. Vrhovnu upravu čini zemaljska vlada kod koje je vrhovni ravnatelj pučkih škola kao savjetnik vlade. Učitelje i učiteljice biraju općine, a potvrđuju vrhovno školsko ravnateljstvo. Podučitelje i podučiteljice potvrđuje županijski školski nadzornik. Učitelji ne smiju osim orguljaške službe raditi nikakve druge poslove. Predviđena je državna mirovina nakon trideset godina staža. Nastavni predmeti su vjeronauk, jezikoslovje, zemljopis Trojedne kraljevine s kratkim pregledom Austrije i svijeta, domaća povijest s pregledom opće povijesti, prirodopis, fizika, gospodarstvo, obrtoslovje, računstvo, krasnopis, geometrija, risanje, pjevanje i gimnastika, te u djevojačkim školama i ručni rad. Knjige su iste za sve škole. Ni ovaj prijedlog nije postao zakonom.

*Systema scholarum elementarium* uz male dopune vrijedio je do 1874. do donošenja tzv. Mažuranićeva *Zakon ob ustroju pučkog školstva i preparandijah*, koji

postaje prvi hrvatski školski zakon. Kada je Ivan Mažuranić 1873. postao ban, dao je u zadatak Pavlu Muhiću, predstojniku ureda za bogoštovlje i nastavu, i savjetniku Janku Jurkoviću da sastave novu školsku osnovu. Ban Mažuranić sazvaio je u travnju 1874. stručnu konferenciju na kojoj se raspravljalo o tom nacrtu s ciljem da se on uobliči u zakonsku osnovu. U radu konferencije, uz bana Mažuranića, Pavla Muhića i Janka Jurkovića, sudjeluju još Živko Vukasović i Andrija Knežević, školski nadzornici iz Vojne Krajine, Ivan Stožir, prof. realke, Franjo Petračić i Franjo Klaić, ravnatelji zagrebačkih škola, dijecezanski školski nadzornik Adolf Weber i učitelj Ivan Filipović. Oni su kreirali novu školsku zakonsku osnovu, kojoj je završni oblik dao Janko Jurković (Gross, Szabo 1992., 404).

Ban Mažuranić 19. kolovoza 1874. dao je u saborsku proceduru zakonsku osnovu. Zakonodavni odbor kojim je predsjedao Ivan Vončina iznio je manje primjedbe i ona je istog dana proslijeđena Saboru na raspravu (Cuvaj IV, 367). *Zakon ob ustroju pučkih školah i preparandijah* stupio je na snagu 14. listopada 1874. Prema tom zakonu svrha pučkog školstva je religijski i moralni odgoj djece i obrazovanje za građanski život. Osnovne se škole, po njemu, dijele na opće i građanske. Građanske škole su uglavnom više djevojačke škole koje su ovim zakonom uključene u sustav pučkog školstva. Uspostavom općih četverorazrednih škola ukinuta je razlika između trivijalnih i glavnih škola. Više nema bitnih razlika između seoskih i gradskih škola. Na taj je način dana općenitost školstvu i izjednačeni su učenici bez obzira na mjesto pohađanja škola. U općim školama radio je jedan do četiri učitelja, s tim da čim je u školi bilo tri godine zaredom više od osamdeset učenika na jednog učitelja, trebalo je zaposliti još jednog i tako za svakih osamdeset učenika. Svaki je učitelj morao imati svoju učionicu. Mjesto s više od tri tisuće stanovnika obavezno bi morala imati pučku školu s četiri učitelja. Škole koje su se financirale djelomično državnim ili općinskim novcem bile su javne, besplatne i otvorene za svu djecu. Škole koje nisu dobivale državnu pomoć bile su privatne. Crkvene općine mogle su uzdržavati konfesionalne škole, a javnost je tim školama bila dana ako su zadovoljile određene zakonske uvjete. Preporučeno je da se u mjestima u kojima su do 1874. radile dvije konfesionalne škole one spoje u jednu javnu školu. U svim javnim školama učitelji su morali biti one vjeroispovijesti koje je bila većina učenika.

Svako mjesto koje je imalo više od 40 školskih obveznika trebalo je imati pučku školu, a ako je nisu mogli financirati onda se trebalo udružiti više mjesta. Školske su općine morale imati blagajnu iz koje su se isplaćivale učiteljske plaće, održavale i podizale škole. Država je pomagala siromašne općine. Školski odbor upravljao je školom i obavezno se sastajao svaki mjesec. Stalni članovi odbora bili su načelnik općine, učitelj, župnik, školski patron, a ostali članovi birali su se svake tri godine. Broj promjenjivih članova ovisio je o veličini škole i kretao se od tri do pet članova. Kako je rad u školskom odboru bio besplatan,

uvedene su novčane kazne od 5 do 40 forinti za neopravdano odbijanje članstva. Članovi školskog odbora mjesec dana prije početka nastave morali su popisati svu djecu s navršenih sedam godina jer su ona bila školski obveznici. Županijski školski odbor činili su županijski školski nadzornik, po jedan predstavnik vjeroispovijesti (koja na županijskom području ima na tisuću vjernika), dva pučka učitelja koja se biraju na godišnjim sastancima i šest predstavnika iz županijskog školskog nadzorništva. Županijskih školskih nadzorništva bilo je osam: varaždinsko, zagrebačko, križevačko, riječko, bjelovarsko, požeško, virovitičko i srijemsko.

Putem županijskih školskih nadzornika vlada je imala uvid nad čitavim školskim područjem. Županijski školski nadzornici trebali su barem jedanput obići sve javne i privatne škole i voditi stručno savjetovanje učitelja, izvještavati vladu o stanju u školama, nadzirati školske odbore i predsjedati županijskim učiteljskim sastancima. Prema ovom je zakonu vlada, odnosno njen odjel za bogoštovlje i nastavu, određivala nastavne programe, udžbenike za pučke škole i obavljala vrhovni nadzor nad školstvom. Osnovno je školstvo postalo obvezno i roditelji su bili obvezni slati djecu u školu. Ukoliko to ne bi radili, općinski školski odbor ih je opomenuo, a ako ni tada ne bi slali djecu u školu, plaćali su kaznu od jedne do deset forinti, koja bi se uplaćivala u blagajnu školske općine. U najdrastičnijim slučajevima država je mogla oduzeti dijete roditeljima i dati im novog skrbnika. Nastavni predmeti u javnim pučkim školama bili su: nauk vjere, materinski jezik, računstvo, zemljopis, povijest, fizika, prirodopis, krasopis, geometričko oblikoslovlje, pjevanje i gimnastika (tjelovježba), praktične upute u najvažnije struke gospodarstva, a djevojčice su se još učile ručnom radu i kućanskim poslovima. Nastavni jezik u pučkim školama bio je hrvatski, osim u školama s većinskim srpskim stanovništvom.

U novom zakonu dosta se pozornosti daje opetovnicama, kojima se želi osigurati djelomično permanentnost obrazovanja. Opetovnica je trajala dvije godine i bila je obavezna za svu djecu koja su završila opću pučku školu. Nastava se odvijala dva puta tjedno po dva školska sata u koje nije uračunata nastava vjeronauka. Učitelji su u opetovnicama morali raditi besplatno.

Glavni uvjet za zapošljavanje učitelja i učiteljica u pučkim školama bila je završena javna preparandija na području Austro-Ugarske. Svi učitelji i učiteljice morali su znati hrvatski jezik. Oni su postali javni činovnici te su bili odgovorni zemaljskoj vladi. Odluku o namještenju i otpuštanju pomoćnih učitelja donosio je županijski školski nadzornik. Zemaljska je vlada na prijedlog školskog odbora odlučivala o zapošljavanju stalnog učitelja na javnim pučkim školama. U školama s više učitelja ravnatelj se birao iz redova učitelja. Zakonom su učiteljice izjednačene u plaći s učiteljima, što je bila rijetkost i u Europi. Učiteljice su radile u djevojačkim školama, a u dječaćkim i mješovitim poučavale su samo u prvom i drugom razredu. Ovaj zakon im je dozvoljavao udaju. Školske su općine plaću

trebale isplatiti svaki mjesec unaprijed.

Mažuranićev je zakon stvorio prve temelje za opće obavezno obrazovanje. Njegovo provođenje nije bilo lako i bez otpora. Staro je osnovno školstvo bilo jeftino jer su župnici kao ravnatelji škola i nadzorni organi radili besplatno, a plaća učitelja nije pokrivala ni osnovne troškove. Novi je zakon uvodio "skupo" školstvo kako bi osigurao financije za njegov napredak. Točne evidencije djece školskih obveznika nije bilo, dok su se djevojčice popisivale nepotpuno ili uopće ne. Zakon je posebno isticao modernizaciju nastave, ali se ona zbog neimanja učila, knjižnica i drugih uvjeta teško provodila. Neke su oblasti namjerno sprječavale primjenu zakona jer nisu željele plaćati učitelje. Prema novom zakonu učitelji su izjednačeni s državnim službenicima, te su oni svim silama podupirali zakon.

### Najraniji podaci o školstvu u Koprivnici

Iz nekih je dokumenata vidljivo da se škola u Koprivnici prvi put spominje 1590. (Brozović, 1978., 110). Tomo Natulija je prigodom istrage o koprivničkim franjevcima izjavio da je kraj župnog dvora bila škola koju je pohađao kao dječak. Kako je Natulija tada (radi se o 1660. g.) imao 77 g., školu je morao polaziti devedesetih godina 16. st. Škola je bila smještena u trošnoj zgradi kraj župnog dvora, južno od župne crkve do malih vrata tvrđave. Kao svjedok toga na jednom se suđenju u Zagrebu 1612. spominje koprivnički građanin, notar i rektor škole Stjepan Vrbski. (Brozović, 1978., 110). Prema zapisu iz kanonske vizitacije od 20. svibnja 1650. koprivnička je župa imala N. Kranjca "znamenitog pjevača, koji dječake dobro poučava. On nema ni vlastite kuće ni škole nego živi u najamljenoj." (Petrić, 2004., 203)

Povjesničar Rudolf Horvat u knjizi *Poviest slob. i kr. grada Koprivnice* navodi da je zagrebački kanonik Andrija Vinković, koji je 8. ožujka 1659. došao u Koprivnicu obaviti crkvenu vizitaciju, dao prvi opis Koprivnice: "Franjevci su već g. 1290. imali svoj samostan u Koprivnici ali se g. 1552. odseliše iz Koprivnice od 'straha turskoga'. Kako sredinom 17. vieka nastade sigurnije doba u Podravini, vrata se Franjevci u Koprivnicu, gdje g. 1657. počnu graditi svoj samostan, a kasnije i svoju crkvu sv. Antuna Padovanskoga. Franjevci su gradnju svog samostana, crkve i tornja dovršili oko g. 1685. Uslied povećane sigurnosti počela se u Koprivnici širiti prosvjeta. Kanonik Vinković već 1659. izvješćuje da grad Koprivnica ima učitelja, koji se zove Grgur Šimunčić. On podučuje 12 učenika, koji mu za poduku plaćaju, koliko tko hoće, jer ništa nije stalno određeno. Ali učitelj i ne živi od ove školarine, već od sigurnijih dohodaka, što ih dobiva kao orguljaš župne crkve. Krajiška pak uprava daje učitelju stalnu mjesečnu plaću od 1 rajnskog forinta." (Horvat, 1943., 202)

U spisima iz 1660. navodi se “Kraj župnog dvora je škola, a obje zgrade (škola i župni dvor) su veoma stare. Prothocol. civ. 16. ožujka 1678. bilježi: Michael Mornarich prvo toga mnogo let buduchy Plemenitoga Varassa nasega školnik za sada pako odabire se za Sounara (zvonara) na mesto Mike Sokolla”. (Brozović 1978., 110)

Crkvenu je vizitaciju od 18. do 20. veljače 1680. obavio kanonik Matija Leder, a u službenom izvještaju koji je podnio zagrebačkom biskupu Martinu Borkoviću piše “da Koprivnica “sada nema nikakova učitelja; ali kad ga je imala, obitavao je u gradskoj kući’. Nadalje izvješćuje kanonik da je koprivnički učitelj “uživao dohodak od stanovitih zemalja oko Močila i na Koprivničkom polju, kako se to obilatije razabire iz regista, koji se nalazi kod župnika’. Uz to je zapadno od Dubovca posjedovao neke vrtove, od kojih je godimice primao za daću 12 vedara vina mjesto novaca. Napokon je blizu ulice Futakovca posjedovao stanovite livade i zemlje, od kojih je primao godišnju daću.” (Horvat, 1943., 202)

Tomo Augustić, kanonik koji je vizitirao koprivničku župu 18. rujna 1700. izvješćuje da u Koprivnici od 1694. služi kao učitelj i orguljaš Mihael Nedeljko-  
vić (u nekim izvorima spominje se kao Mijo op.a.). Nedeljko-  
vić je imao svoju kuću u kojoj ponekad podučava dječake za godišnju plaću. Uz to, uživao je 37 rali zemljišta, koje je davao u zakup za desetinu prihoda, a sam je obrađivao dvije rali. Imao je dva vrta i oveću livadu.

Kanonsku vizitaciju 10. veljače 1706. obavio je kanonik Antun Vukmerović. On je izvijestio da je učiteljsku službu vršio Mijo Nedeljko-  
vić, kojega je koprivnički magistrat tužio da ne podučava mladež. Vukmerović je utvrdio da je Nedeljko-  
vića kao orguljaša plaćalo gradsko poglavarstvo, ali uz “pridrżaj, da svojedobno-kada se rieši parnica – dobije izplaćene novce natrag od zaklade, koju je za orguljaše učinio vojvoda Natulija.” (Horvat, 1943., 204).

Koprivničku je župu 21. veljače 1710. vizitirao i kanonik Grgur Šubašić, koji je spominjao novog učitelja i orguljaša Nikolu Vukovačkog. (Petrić ga spominje kao Nikolu Orehovečkog, u Petrić 2004., 205).

Kanonik Gabriel Juraj Bistrički (kanonska vizitacija 15. prosinca 1733.) opisao je materijalne prilike koprivničkog učitelja. U svom izvještaju piše “da se koprivnički učitelj zove Mijo pl. Gudić. On dobiva 1 denar od svake kuće u koju uđe o Božiću sa župnikom koji “s križecom” obilazi svoju župu. Za pratnju svećenika na sprovodu dobiva učitelj 3 groša u gradu, a 4 groša u predgrađima koprivničkim, a 5 groši ako je sprovod u selima (Bregi, Bakovčice, Glogovac, Jagnjedovac, Mučna i Reka) koja spadaju pod koprivničku župu. Kada u crkvi pjeva rekviem dobiva 8 groši. Župnik daje učitelju trećinu od pristojbe za “strphiolum funebrale”. Tada je u Koprivnici vladao običaj, da učitelj nad grobom, u koji polažu mrtvacu, pjeva tzv “plačnu pesem” (cantilena funebris) u kojoj naričući spominje, što su sve rođaci izgubili u pokojniku. Za tu “plačnu pesem” plaćalo se učitelju napose 1 forint. Ako je tko tražio, da se pjeva psaltir, morao je učitelju platiti 1 rajnski forint i 10 groši.

Gradsko je poglavarstvo učitelju, kao orguljašu župne crkve plaćalo godimice 24 forinta. Povrh toga je učitelj dobivao 6 vozova drva, 2 voza siena. Učitelj je župnika pratio u sve kapele, gdje se na određene dane služila sveta misa. Tom je prigodom na trošak dotične kapele morao pripremiti objed za župnika i učitelja. Na mjestu zvanom "Iza Oklopnice" koje se nalazilo blizu kapele sv. Lucije uživao je učitelj 2 rali oranice. Desetinu svega prihoda dobivao je učitelj od svojih 14 rali zemlje kod Grantula, zatim od 15 rali na mjestu zvanom "Pri galgah" pa od 5 rali "na Ivanščaku" i od 3 rali u Klisi iza vrtova Špoljarske ulice. Iza kuća ulice Dubovca posjedovao je učitelj 12 vrtova koje su iznajmili drugi žitelji, plaćajući učitelju godimice po 1 vedro mošta za svaki vrt. U ime zakupine primao je učitelj godimice 5 forinti za livadu, koja se nalazila između Futakovca i Gibaničke ulice. Grčki trgovac Dimo plaćao je učitelju godimice 10 groši za funduš i za vrt." (Horvat, 1943., 205)

Mijo pl. Gudić spominje se do 1758. kada ga nakon njegove smrti dolazi učitelj Josip Vargović. Vargović se u početku službe pokazao kao dobar učitelj, u kanonskoj vizitaciji iz 1762. o njemu piše da "mu je život raspušten, trebalo bi ga po gradskom poglavarstvu ukoriti". (Petrić, 2004., 209)

Kanonik Matija Petrović, koji je obavio vizitaciju 19. srpnja 1768. piše da je Franjo Kukolj sada samo orguljaš i da više ne podučava. Taj posao preuzeo je franjevački samostan: "Franjevci ipak nisu učiteljsku službu rado vršili. Kanonik naime iztiče, da Franjevci u svom samostanu podučavaju samo 5 ili 6 dječaka u čitanju i pisanju. Na poziv kr. namjesničkoga vieća izvestio je 31. siečnja 1776. poglavarstvo grada Koprivnice, da školu kod Franjevaca polaze samo 3 dječaka od kojih dvojica znadu čitati i pisati. Druga se škola nalazi u jednoj sobi gradske viećnice. Tu već 16 godina podučuje učitelj Antun Salvator, kojemu je 39 godina. Njegovu školu polazi 12 dječaka i 10 djevojčica, koji se napose podučavaju, a uče i temelje njemačkog jezika. Čitati i pisati znade 10 dječaka i 1 djevojčica." (Horvat, 1943., 12)

Kanonik Petrović u svojoj vizitaciji nastavlja: "Kraljica Marija Terezija nastojala je, da umnoži i poveća škole u svojim zemljama. O tome se radilo također u Hrvatskoj te se jedna takva anketa o narodnim školama održala 16. svibnja 1779. Na anketu bude pozvan i franjevački red. Po nalogu provincijala Kerubina pođe na taj dogovor franjevački delegat Ivan Čendeš, gvardijan koprivnički. Gvardijan sastavi osnovu o gradskoj školi u Koprivnici. Prema toj osnovi bit će dva razreda: prvi za početnike drugi za nastavljače. 'Profesori' na ovoj gradskoj školi bit će dva Franjevca. Svaki od njih učit će svoje đake u svim predmetima; polovica svih sati ima se upotriebiti za vjeronauk. O gvardijanovoj osnovi raspravljalo je gradsko zastupstvo u Koprivnici koncem mjeseca studenoga god. 1779. U ime gradskog zastupstva zaputiše se dva senatora Mijo Šimunović i Đuro Dečak iz gradske viećnice (gdje danas kotarski sud) u franjevački samostan, da definitivno riješe pitanje o školama. Ova dvojica raspravljahu s gvardijanom Čendešem i s franjevačkim provincijalom Delamartinom, koji se upravo nalazio u koprivničkom samostanu. Rasprava dovede do potpunog

sporazuma. *Gradsko zastupstvo izjavi da će nositi trošak za dva ili tri 'profesora' koje će imenovati franjevački provincijal i gvardijan koprivnički. Od sada (uz male prekide) sve do godine 1848. službovahu koprivnički Franjevci kao 'profesori' na gradskoj pučkoj školi, koja se većinom nalazila u vojničkom skladištu (Zeughaus)."* (Horvat, 1943., 138)

Od 1765. do 1785. na koprivničkoj pučkoj školi radili su franjevci Danijel Klimpacher, Henrik Amersperger, Bazilije Bassur, Krizanto Pukanić, Krizostom Katanec, Maxim Kovačić, Emanuel Vorko, Paulin Paulinić, Tobija Talan, Georgonije Pinter, Krizostom Choiss, Fortunat Pintarić, Bernard Žnidarić, Marcelin Dopsay, Pijo Berleković, Stanislav Zernay, Godfrid Gross.

Kada je koprivničku župu vizitirao kanonik David Ivan Pizetty (10. srpnja 1787.), našao je umjesto Franje Kukolje orguljaša Šimuna Škvorca, koji je to postao 1784. g. Kanonik Pizetty šalje biskupu Maksimilijanu podatke: "... *orguljaš je već treću godinu Šimun Škvorc, koji ima 46 godina, a rodom je iz Međimurja. Škvorc dobro svira orgulje, stanuje u vlastitoj kući, zadovoljava u svemu, što se tiče njegove službe, a poslušan je g. župniku Franji Trščanskom. Kako Škvorc još nije položio propisanu službenu prisegu, naložio sam sa takvu prisegu čim prije položi. Koprivnički orguljaš ne dobiva od župljanja nikakova lukna u naravi. Mjesto toga dobiva desetinu priroda od nekih zemalja kada se posiju. Za orguljanje prima od grada godimice po 30 forinti. Prigodom blagoslivljanja kuća o Božiću dobiva orguljaš od svake kuće 1 i pol krajcera i to jednako u cijeloj župi. Ako prati sviranjem orgulja dobiva 30 krajcera, ako pak kod zadušnice samo pjeva, a ne svira, onda mu je plaća 15 krajcera. Župnik daje orguljašu treći dio pristojbe koju ubire za 'strophium funebrale'. Po kraljevskom nalogu postoji u Koprivnici normalka (normales schole) koja spada pod kr. nadzornika narodnih škola."* (Horvat, 1943., 208).

Orguljaša Škvorca zatekao je i 30. lipnja 1804. kanonik Juraj Pandurić. Pandurić izvješćuje biskupa Vrhovca da Škvorc svoje dužnosti zadovoljava i sviranjem i pjevanjem: "*Ovdje su također trivijalne škole, koje stoje pod nadzorom kr. nadzornika normalnih škola.*" (Horvat, 1943., 208).

Kanonik Matija Vađon vizitirao je koprivničku župu 11. rujna 1810. i našao je u Koprivnici dva učitelja - Josipa Pevaleka i Đuru Lehpamera. Pevalek je iz gradske blagajne dobivao 275 forinti godišnje plaće. Jednaku je svotu ubirao i učitelj Lehpamer, ali samo 75 forinti iz gradske blagajne, a 200 forinti iz "*naukovne zaklade sex fundo studiorum koju je u Hrvatskoj utemeljila kraljica Marija Terezija, te u koju su djelomice tekli prihodi s imanja ukinutih isusovačkih i pavelinskih samostana. Učitelj Josip Pevalek bijaše podjedno orguljašem koprivničke župne crkve sv. Nikola. On je kao takav uživao iza kapele sv. Lucije (gdje je sada gradska bolnica) 2 rali oranica, a iza predgrađa Dubovca livadu na 3 kosca tj. tako veliku da ju u jednom danu mogu pokositi 3 kosca. Nadalje je Pevalek imao orguljaške prihode od sviranja i pjevanja kod zadušnica, te od pratnje župnika na sprovodima i*

*prigodom obilaženja kuća 's križecom' o Božiću. Napokon je Pevalek kao organista župne crkve dobivao godimice iz gradske blagajne 80 forinti. Kanonik Vađon u svom izvještaju spominje da je orguljaš župne crkve u Koprivnici prije godine 1805. dobio od grada samo 36 forinti plaće; ali zato je ubirao desetinu od 14 rali zemlje kod Grantula, od 5 rali zemlje u Ivanščaku, od 3 rali oranice iza vrtova Špoljarske ulice, te od nekoliko rali oranice na zemljištu zvanom 'Pri galge'. Taj prihod od desetine prestade godine 1805. radi čega je orguljaševa godišnja plaća povišena od 36 na 80 forinti.” (Horvat, 1943., 209).*

U kanonskoj vizitaciji iz 1787. spominje postojanje normalne škole, vizitacija iz 1804. bilježi trivijalnu školu, a ona iz 1810. da su na školi radili svjetovni učitelji. Iz kanonske vizitacije 1841. saznajemo “u pojedinoj školi (muškoj i ženskoj) su dva razreda u četiri sekcije i dvije sobe. Škola nije obospolna, nego je za svaki spol posebna zgrada određena po gradskom magistratu i svaka opremljena potrebnim stvarima. Učitelja za dječake su dva Jakob Krapinec i Kerubin Šikljan, a za djevojčice je jedna učiteljica Ana Krapinec. Polaznika obojeg spola ima 98 u dobi od 7 do 13 godina. Školu bi morali polaziti prema propisu tri godine, ali roditelji djecu uglavnom zadržavaju od polazanja u trećoj godini za kućne poslove”. (Petrić, 2004., 210).

U “Školskom izvješću za godinu 1897/98.” ravnajući učitelj Mijo Židovec piše uvodni tekst *Iz prošlosti naše škole*: “Izvori, iz kojih crpemo svoje notice, žalost vrlo su oskudni. Samo nekoliko akata ovdšnjeg franjevačkog samostana stoji nam pri ruci. S gradskim se arhivom nijesmo mogli poslužiti, jer listine, koje se tiču škole, nijesu izlučene, a kako nas uvjeravaju, tih listina ni nema mnogo. Na sreću je pokojni ravnatelj naše škole u izvješću od g. 1888/89. (radi se o Gjuri Esteru, op.a.) saopćio nešto podataka, što ih je djelomice dobio i iz gradskog arkiva. Ne ćemo da ponavljamo, što je tamo rečeno, a u koliko se ne slažemo s njegovim vijestima, treba odbiti na to, što su one djelomice crpene iz tradicije, kako sam velezaslužni pokojnik priznaje, a to je dosta nepouzdana vrelo. Od akata ovdješnjeg franjevačkog samostana, do kojih smo došli, malo ih je originalnih, nego su većim djelom prepisi. Najstariju i najdragocjeniju od tih listina, iz g. 1779., imamo u originalu. Prelazmo da je iscrpemo.

Godine 1735. ponude časni oo. Pavlini, koji su svuda po zemlji stekli velikih zasluga za unapređenje škola, da će i u našem gradu badava podučavati. Ovdšnji Franjevci, kojima iz lokalnih interesa to nije moglo biti milo, ponude sa svoje strane, da će isto tako badava davati učitelje za dva razreda i kateketu. Grad prihvati ponudu domaćih Franjevaca. Ipak Franjevci ne ospune svoje obveze kroz pune 44 god., naimo do g. 1779., jer su kroz sve to vrijeme davali samo jednoga učitelja. Grad, razumijeva se, nije bio s time zadovoljan i tako 1779. dodje do ponovnog ugovora između grada i franjevačke provincije sv. Ladislava, koju je zastupao ovdšnji gvardijan, kao punomoćnik oca provincijala. Ugovor je sklopljen u prisutnosti vrhovnog direktora škola kraljevine Hrvatske i kr. bilježnika, specijalnih delegata nj. Veličanstva, i to veli se

izričito 'po najvišem nalogu'. Tada je takove pobude doista i trebalo, jer kraj sve požrtvornosti naših otaca teško da bi se sami sklonuli na to, budući da je grad kratko vrijeme prije toga tri puta izgorio i 'dopao gotovo skrajnjeg siromaštva'. Prema tome ugovoru imala se u Koprivnicu uvesti potpuna trivijalna škola. Franjevci će davati učitelje za prva dva razreda i kateketu, a dobivat će od grada godišnje 50 for. grad je osim toga odstupio samostanu komad susjednog zemljišta. Učitelju trećega razreda, koji treba da bude svjetovnjak i to aprobiran na kojoj višoj školi, davat će grad godišnje 200 for. i stan u narav. Grad će ujedno sagraditi do 1. novembra iste godine tri sobe za školu i stan za učitelja, koji će se sastojati od dvije sobe i kuhinje. Do 1. novembra ostaje prema tome status quo.

Navodimo i predmete koji će se podučavati u 3. razredu: stilistika, historija, geografija, geometrija i fizika.

Prije nego pojdemo dalje, odgovoriti nam je na pitanje: što je bilo prije god. 1735.? Iz stilizacije onoga mjesta traktata, u kojem se govori o ponudi Pavlina, kao da se dade razabrati, da će Pavlini odnosno Franjevci podučavati na školi, koja je već od prije postojala. Ako i jest tako, moramo uzeti, da je to bila škola čisto privatne naravi, a nemamo nikakova razloga sumnjati, da je takovih bilo i prije god. 1735.- Vidjet ćemo odma, da škola u rukama Franjevaca nije ni poslijegod 1779., u svom proširenom obliku, zadovoljavala željama gradjana, pa se zacijelo nećemo prevariti ako ustvrdimo, da je u tom razdoblju, na ime između god. 1735.-1779., glavni interes bio u privatnoj obuci.

Je li škola od god. 1735. javna? Svakako svih kriterija javnosti ta škola nema. Osim toga možemo pouzdano uzeti, da su Franjevci poučavali samo mušku djecu, po tom je ta škola i nepotpuna, a i broj polaznika bio je po svoj prilici više nego znatan. To lakše možemo reći, da je škola od 1779. u istinu postala javnom. U raspravi izvješća od g. 1888/9. tvrdi se da je od te godine škola obospolna. Ne znamo doduše, imali gdje god direktne potvrde za tu vijest, ali nama se čini, da nije neosnovana.

Preskočit ćemo, s našim izvorima zajedno, sedam godina i evo nas u sjednici gradskog vijeća dne 31. augusta god. 1786. Gradski su oci svi na okupu, jer ih je danas zapala čast, da drže sjednicu u prisutnosti prečanog gospodina Filipa pl. Wohlgemuhta, kanonika zagrebačke katredale i zemaljskog školskog nadzornika. Sjednica je započela. Prvo, što čujemo, jesu gorke tužbe gradskoga Vijeća na domaću školu. Polazak je slab, a napredak još slabiji. Roditelji ne će da šalju svoju djecu u nju, 'jer se', veli se izričito, 'malo pouzdaju u znanje učitelja Franjevaca'. Da bi se tome doskočilo, grad je, odgovarajućim intencijama Nj. Veličanstva, pripravan na svaku žrtvu. I zbilja odlučilo se zamijeniti oba učitelja Franjevca svjetovnim učiteljima. Prvi će dobivati plaću od 200 for. i stanarinu od 50 for. a drugi onih 150 for. što ih je do sad dobivao franjevački samostan i isto toliku stanarinu. Još će upraviti molbu na Nj. Veličanstvo, da iz državnog školskog fon-

da ovomu posljednjemu daje 50 for. i da plaća trećeg učitelja, koji će nedeljom i svecima podučavati šegrte u risanju, da ne bi Koprivnica zaostala za drugim gradovima, koji već uživaju tu milost Nj. Veličanstva. Kad se škola tako reorganizira, broj će školske mladeži, nadaju se gradski oci, znatno porasti, i one dobije sobe gradske vijećnice u kojima je bila škola do danas smještena, ne će nedostajati. Kako grad ne može da sagradi posebnu zgradu, obratit će se i u tom pogledu na Nj. Veličanstvo, da mu milostivo prepusti na porabu tvrđavu, koja danas pripada varaždinskom generalatu. Kateketu će i nadalje davati Franjevci, koji su u to ime već god. 1779. dobili od grada komad zemljišta.

Kad usporedimo zapisnik te sjednice s traktatom iz g. 1779., vidjet ćemo odma, da su mnoge točke toga traktata ostale samo na papiru. Zapisnik ne spominje nijednom riječi, da bi polag učitelja Franjevaca podučavao na gradskoj školi još kaki svjetovni učitelj, o namještenju kojega rade čitave prve tri točke traktata. Kako je čitava škola strpana u dvije sobe, sasvim je vjerojatno, da 3 razreda, na kojem bi imao podučavati svjetovni učitelj u opće nije ni bilo. Napokon i ono nepovjerenje gradjana koprivničkih spram Franjevaca, koje je tako markantno izraženo, govori za to, da grad nije oživotvorio svoje odluke iz god. 1779., ali se za to čini, da su časni o. Franjevci potpunoma udovoljili svojoj obvezi, dakako uz povišenje honorara, jer se u zapisniku navodi, da im se plaćalo 150. for., a ne, kako je god. 1779. ugovoreno, 50 for. Možemo dakle za sigurno uzeti, da su u god. 1779.-1786. na koprivničkoj školi, koja je bila strpana u dvije sobe u gradskoj vijećnici, podučavala dva učitelja Franjevca i kateketa Franjevac. Škola je po svojoj prilici bila zajednička za mušku i žensku djecu, a spomenuli smo, kako je slabo zadovoljavala željama gradjana.

Žalibože ne možemo ni to stalno reći, jesu li zaključci gradske sjednice od 31. augusta 1786. potpuno provedeni, ali držimo da jesu. Jedino je sigurno, a to je da se rezultati, do kojih moramo nužno doći na temelju izvora, koje smo gore iscrpili, ne daju dovesti u sklad s onim, što se u izvješću od g. 1888/9. spominje i postavlja u god 1785. nećemo ni pokušati da riješimo to pitanje, barem za sada ne, dok nemamo pri ruci svih potrebnih izvora. Ostavljamo po tom neriješeno pitanje, kada se u Koprivnici odijelila ženska škola od muške i kako su obje s vremenom došle do potpunog broja razreda. Držimo nasuprot, da nam je dužnost spomenuti da su nam data toga članka iz izv. g. 88/9. u koliko se tiču ovog vijeka, potpuno pouzdana, pa da ćemo u preostalom dijelu našeg članka gledati samo da ih upotpunimo.

Od g. 1786. ne podučavaju dakle Franjevci više na kopr. školi kroz neko tri decenija ovamo, kako ćemo odma vidjeti, nakon što su preko pol vijeka bez prekida držali školu isključivo u svojim rukama, a za cijelo su se i prije toga mnogo bavili podučavanjem, dakako privatno, puštamo s vida činjenicu da mnogi od njihovih učitelja baš nijesu bili na svom mjestu, čemu se napokon ne možemo

ni čuditi pozivajuće tadašnje prilike, i konstatujemo, da se samostan znao uvijek odužiti gradu za ono, što je od njega dobivao. A koliko su god očevi naši u tom bili dosta uvidjavni, ne tražeći od njih da rade preko svojih sila, ipak mislimo da nam je istaknuti još jednu činjenicu. Što je god grad davao Franjevcima kao nagradu za njihov trud, davao je samostanu, i od toga po svojoj prilici u ono doba pojedini učitelji, što ih je samostan izdržavao, nijesu dobivali ništa. Ta još god. 1853. grad, povisujući samostanu nagradu za 40 for.-tu je nagradu samostan dobivao za kateketsko mjesto koje je popunjavao, -drži, da mu treba naročito spomenuti, da se od toga ima davati primjeran dio kateketi samome, 'dočim se u suprotivom slučaju blagodatnost ota od samostana ustegava' (zapisnik grad. sjednice dne 18. veljače 1853.). Tu se ujedno veli, da do tada učitelji nijesu dobivali za se ništa. Taj će fakat mislimo biti kadar, da nam i s druge strane osvijetli onu već više puta spomenutu manjkavost učitelja Franjevac. Prema tome ugovoru, koji je vrijedio kroz nekolike decenije, Franjevci su u više mahova davali učitelje za pojedine razrede, tako od god. 1838. uz godišnju plaću od 160 for. (pod ugovorom iz ove god. potpisan je Antun Kukuljević kao vrhovni školski direktor) učitelja za 1. raz., a isto tako i nešto poslije god. 1853. uz godišnju plaću od 200 for. od čega ima samostan davati učitelju 50 for. za osobnu naobrazbu (kako vidimo, grad je prinudjen i opet se zauzeti kod samostana za njegove učitelje!). U ugovoru iz god. 1838. spominje se da će učitelje na predlog provincije potvrdjivati vrhovni direktorat, a to je bila u našoj zemlji najviša školska oblast, s kojom smo se već god. 1779. susreli.

Još nešto o šegrtskoj školi, kojoj su osnovni temelji udareni već god. 1786. Odpisom vrhovnoga školskog direktora, biskupa Josipa Schrota, od 9. aprila 1846. imadu se po ovecim mjestima osnivati obligatne šegrtske škole koje će ujedno služiti kao opetovnice, a moći će ih pohađati i odrasli ljudi. Šegrti, koji nemaju svjedodžbe o svršenim pučkim školama ili ako kojim slučajem tih nemaju, o svršenim nedeljnim školama, ne mogu se osloboditi. Nadzor nad tim školama pripada domaćim učiteljima. U daljnje detalje se radi prostora ne upuštamo. Prema tome otpisu, koji sadržaje i potpunu naukovnu osnovu, valja da je i naša šegrtska škola naskoro ustrojena resp. Preudešena, sudeći po rezultatima njezinim iz godina pedesetih.

*U Koprivnici, koncem lipnja 1898."* (Izvjješće 1898/99.)

Prema dosadašnjim podacima možemo govoriti da je u Koprivnici župna pučka škola postojala od 1590., da je pravo javnosti dobila 1725. kada se spominje svjetovni učitelj Mijo pl. Gudić i da je u rukama franjevac bila sve do 1780. (Feletar 1990., 36).

## Počeci modernog školstva

Grad Koprivnica nije imao posebno zidanu zgradu za pučku školu. Obuka se vršila većinom u bivšoj oružani Zeughausu, a učitelji su najčešće bili Franjevci. Škola je imala mali broj polaznika, većinom djece, i to muške, koprivničkih trgovaca, obrtnika i činovnika, jer obavezne obuke još nije bilo. Gradsko se zastupstvo od godine 1840. zalagalo za izgradnju posebne zgrade koja bi služila za školu. Za tu su namjenu svake godine u gradski proračun izdvajali znatnu svotu novca. Tako se do godine 1851. prikupilo preko 20.000 forinti. Posebnu brigu oko izgradnje škole vodio je veliki župan križevačke županije Oto grof Sermage i županijski povjerenik Škender Viraga.

Gradnja škole počela je na proljeće 1856. Za gradilište izabran je trouglasti otočić Reverin koji je bio umjetno stvoren za obranu koprivničke tvrđe. Na tom je mjestu bilo omiljeno gradsko šetalište, na kojem su se održavale pučke svečanosti. Zato je dio Koprivničanaca prigovarao izboru takve lokacije. Dio je, pak, prigovarao što se škola gradi na “*nezdravom mjestu pokraj močvare*”. No, odluka je donijeta, a građani Koprivnice zamolili su da kamen temeljac za novu školu, koja će imati četiri razreda, osobno postavi hrvatski ban Josip Jelačić.

Taj događaj opisuje dr. Rudolf Horvat: “*Ban se toj molbi odazvao, te je 16. travnja 1856. u 8 i po sati ujutro odputovao iz Zagreba prema Koprivnici. Na četveroprežnoj kočiji vozio se ban preko Sesveta, Dugog Sela, Božjakovine i Vrbovca u Križevce kamo je stigao u 1 sat i 45 časa poslije podne. Križevčani dočekaše bana Jelačića klicanjem pred zgradom županijske oblasti. Ovdje ga u ime naroda pozdravio Škender pl. Šimončić, veliki župan varaždinske županije. (Pripadom spominjem, da je ministar unutrašnjih djela dr. Aleksander barun Bach godine 1853. ukinuo Križevačku županiju, te je veći njezin dio pripojio varaždinskoj županiji.) Jelačić je Šimončiću odgovorio, da on cijeli narod u srcu nosi, pa da je zato njegova prva briga i nastojanje sreća i blagostanje cijele hrvatske domovine. Križevački kotarski predstojnik Ladislav pl. Kiš priredio je svečan objed, komu uz bana Jelačića prisustvovalu brojni odličnici. No već u tri sata i 15 časa krene ban dalje na put Koprivnice. Otpратиše ga veliki župan Šimončić, te kotarski predstojnici iz Križevaca i Koprivnice. Na mostu koji vodi preko rijeke Glogovnice bijaše granica između građanske i vojničke (krajiške) Hrvatske. Zato je ondje bana Jelačića dočekaao pukovnik Filipović sa čestničkim zborom križevačko krajiške pukovnije. Tu je sastavljen krajiški banderij koji je jašio pred banom do međaša, udaljenog četvrt sata od grada Koprivnice. Bilo je 5 sati poslije podne 16. travnja kada je hrvatski ban s velikom svojom pratnjom preko Carevdara, Sokolovca, Mučne i Rieke. Stigao do granice grada Koprivnice. Tu ga dočekaše koprivnički gradski zastupnici, koji se dovezaše u 10 kočija. Gradonačelnik Deurbani pozdravi Jelačića kao “sjajnu zvijezdu naše domovine Hrvatske”*

*a ban mu odmah odgovori liepim govorom. Nato je 12 hitaca iz topova dalo znak da ban Jelačić stupa na teritorij grada Koprivnice. Dok se ban vozio cestom prema gradu, zvonila su zvona u svim crkvama, a grmjeli su topovi sa bedema bivše tvrđe koprivničke. Pred banom je jašilo 19 koprivničkih mladića, koji su kao banderij dočekali bana na gradskoj međi. Tamo gdje se iz predgrada Dubovca ulazi u sam grad Koprivnicu, dočekao je hrvatskog bana silan narod. Tu bijaše postavljen krasan slavoluk, iza koga se poredaše desno i lievo u špalir svi koprivnički cehovi sa svojim zastavama. Ovim obrtnicima, koji su činili jezgru koprivničkog građanstva, priključio se također trgovački zbor. Obrtnici, trgovci i mnogobrojni poljodjeljci pozdraviše Jelačića radosnim klicanjem. Narod ga je pratio u unutarnji grad (bivšu tvrđu) gdje je za Jelačića bio određen konak u tzv. Generalskoj kući. (Tu je nekada stalno boravio general Varaždinske Krajine, koju su činile dvije pukovnije, križevačka i đurđevačka. Kada je godine 1765. osnovan grad Bjelovar, preselio se onamo godine 1765. i general ovih dviju krajiških pukovnija da bude u središtu Varaždinske krajine. Ova je Krajina ukinuta 8. lipnja 1871. kad je njezin teritorij pretvoren u Bjelovarsku županiju). Ulazeći u svoj konak bio je hrvatski ban iznenađen dražesnom slikom. Koprivničke djevojčice - držeći u rukama vience - sipahu cveće cilim putem, koji će Jelačić prolaziti od uličnih vrata do svoje sobe. U susjednoj sobi dočekaše bana časnici koprivničke posade i časnici đurđevačke krajiške pukovnije. Dok se Jelačić s njima upoznao i razgovarao, pred kućom je svirala izvrsna glasba đurđevačke pukovnije, da zabavi mnogobrojani narod koji se tu skupio. Iza pola sata izađe ban iz kuće te počne ljubezno razgovarati s građanima i seljacima. Zatim pješice pođe do gradilišta nove pučke škole. Pregledavši gradnju i osnovu, nastavi ban šetnju na gradske bedeme, kamo ga je pratilo mnoštvo ljudi. Kad je nastao suton, vratio se ban u svoj konak. Na večer bijaše razsvjeta grada Koprivnice u počast bana Jelačića: Na svakom prozoru viđahu se zapaljene svieće, a na mnogima prozorima bijahu i transparenti sa zgodnim nadpisima. Pred gradskom viećnicom svrsta se mnogobrojan narod u povorku. Do 150 građana držalo je u ruci zapaljene baklje, kad je povorka krenula prema banovu stanu. Putem je glazba đurđevačke pukovnije svirala koračnice. Kad je povorka stigla pred banov stan počne narod klicati: "Živio ban Jelačić". Ban se zahvalio narodu, te je k sebi na večeru pozvao predstavnike grada Koprivnice. Dok je trajala večera, svirala je glasba većinom narodne komade, naročito ilirske budnice. Istodobno bijaše vatromet na gradskom bedemu, upravo nasuprot banova stana. Narod se divio puštenim raketama, koje razvijahu razne boje. Veselje je potrajalo sve do 11 sati na večer, kada je konačno nastupio mir na ulicama grada Koprivnice.*

*Ranom zorom već u 3 sata zagrmiše opet na gradskim bedemima topovi, koji Podravicima naviestiše svečani dan. U 8 sati zazvoni veliko zvono (sv. Barbare) u zvoniku župne crkve. Dotle se već pred banovim stanom sabrao mnogobrojan narod iz Koprivnice i okolišnih sela. Prisutni bijahu i svi koprivnički cehovi. Iza pozdravnog govora vel. župana Šimončića i banova odgovora krene povorka od banova stana*

u župnu crkvu. Glasba je svirala, topovi su grurali, a zvoni su zvonili u svim crkvama. Dupkom se napunila župna crva sv. Nikole, u kojoj sjede ban Jelačić na cviećem okičen fotelj. Domaći župnik Adam Žuvić s asistencijom odsluži svetu misu, našto sav narod u procesiju krene iz crkve do gradilišta pučke škole. Načelnik Deurbani nosio je na prekrasno izrađenom svilenom jastuku žlicu i kladivac za bana Jelačića, koji je time uzidao temeljni kamen za gradnju pučke škole.”

Bana je pozdravio Gjuro Ester, tada trinaestogodišnji dječak, i jedna jedanaestogodišnja djevojčica. Gjuro Ester postat će kasnije ravnatelj na toj istoj školi. Tom zgodom dijelila se svetkovnica koju je spjevao Ferdo Rusan. Izbor nije bio slučajan. Rusan je, naime, bio pjesnik ilirske orijentacije te nositelj prosvjetiteljskog i gospodarskog života Podravine, koji se rodio 10. prosinca 1810., umro je u Virju 2. svibnja 1879.

Godine 1856. raspisani su i natječaji za popunjenje radnih mjesta učitelja. Tekst natječaja glasi: “Kod koprivničke glavne učionice, koja će se otvoriti početkom ove školske godine, popunit će se četiri mjesta naučitelja, i to tri s godišnjom plaćom od 450 forinti srebra i 30 forinti drvarine, a četvrto s 300 forinti srebra i 30 forinti drvarine. Koji učitelj između gore rečenih bude vješt u risanju, te će i mladež podučavati risanju, imat će besplatan stan. Onaj pako, koji bude postao upraviteljem učione, imat će stan besplatno u školskoj zgradi. Zatim se imade popuniti jedno mjesto učitelja glazbe, koji će ujedno obavljati i službu meštra mjesnog orguljaša i kapelmajstora, skopčano s godišnjom plaćom od 300 forinti srebra, s pripomoći od 9 hvati drva, s beplatnim stanom na uživanje i uživanjem 6 rali gradske zemlje. Natječaj traje od 15. listopada 1856. godine. Natjecatelji za postignuće rečenih mjesta imaju do gore ustanovljenog roka izručiti magistratu u Koprivnici svoje-vlastoručno napisane i propisanom biljegovinom providene-molbenice s potrebnim dokazalima 1. vrhu dobe života, 2. vrhu dovršenih nauka i s dobrim uspjehom položenih učiteljskih ispita, 3. vrhu političkog i besprijekornog zadržavanja, te 4. vrhu potpunog znanja književnog hrvatskog i njemačkog jezika. ( Feletar, 1970.). Također je raspisan natječaj i za učiteljice na ženskoj trivijalnoj školi. Za učiteljice propisana je godišnja plaća od 300 forinti, a za podučiteljicu 150 forinti.

**Školska godina 1857/58.** Nova je školska zgrada otvorena 12. listopada 1857. pod ravnateljstvom vjeroučitelja Rudolfa Šanteka. Škola je dobila naziv Podpuna četverorazredna muška glavna i trivijalna ženska škola. U muškoj školi radila su četiri učitelja, a u ženskoj dvije učiteljice. Od ove školske godine datira i prvo godišnje tiskano izvješće o koprivničkoj školi, i to na njemačkom i hrvatskom jeziku: *Erster Jahres - bericht der vollständigen Knaben - Haupt und Mädchen - Trivialschule in Kopreinitz am Schlusse des Schuljahres 1858*, odnosno *Prvo godišnje izvješće podpune glavne dječake i trivijalne djevojačke učione u Koprivnici na koncu školske godine 1858*. Prema podacima koje navodi E.S. (radi se o Mati Sudeti, koprivničkom učitelju koji je pisao feljton o školstvu u Podravskim

novinama iz godine 1931., u tom prvom štampanom godišnjem izvješću nalazi se predgovor koji je napisao ravnatelj škole pod naslovom *Na uživanje roditeljem!* Zatim je odštampana *Naukovna osnova* po kojoj se tada poučavalo.

U prvom razredu predavao se vjeronauk 3 sata tjedno po knjizi *Anfangsgründe der christlichen Religion nach Gruber*; njemački jezik 4 sata tjedno po knjigama *Stoff zur Anschauung aus der Fiebel, Die Fiebl* i *Die Unterklasse von Herman*; ilirski jezik 7 sati tjedno po *Početnici za katoličke učenice*; računanje 3 sata tjedno po knjigama *Methodik des etc für Lehrer und Lehramtskandidaten*. Ovdje stoji napomena "ovde se detca prideržavaju, da sve ilirski proračunane zadaće na nemački prevadjaju" (Koprivničke novine, 1932.); krasnopis 4 sata tjedno; i pjevanje 1 sat tjedno.

U drugom razredu predavao se vjeronauk 3 sata tjedno po knjizi *Katolički katekizam za I razred*; njemački jezik 5 sati tjedno prema knjigama *Erstes Sprach- und Lesebuch* i *Nemačka početnica*; ilirski jezik 6 sati tjedno po knjizi *Perva slovnička čitanka*; računanje 3 sata tjedno po knjizi koja se koristila i u prvom razredu; krasnopis 3 sata tjedno i pjevanje 1 sat tjedno.

U trećem razredu predavao se vjeronauk 3 sata tjedno po knjizi *Katolički katekizam za II razred* i *Biblička povestnica*; njemački jezik 7 sati tjedno, a upotrebljavale su se knjige *Zweites Sprach- und Lesebuch* i *Praktična slovnica*; ilirski jezik 4 sata tjedno po knjigama *Čitanka za 2. razred* i *Pismovnik*; računanje 3 sata tjedno po knjizi *Uebungsbuch beim Rechnungsunterrichte für die 3. und 4 Klasse*; zatim krasnopis 3 sata tjedno i pjevanje 1 sat tjedno.

U četvrtom razredu predavao se vjeronauk 4 sata tjedno *Katolički katekizam za 3 razred* i *Biblička povestnica i evangelja*; njemački jezik 7 sati tjedno po knjigama *Drittes Sprach und Lesebuch* i *Praktična slovnica*; ilirski jezik 3 sata tjedno po knjigama *Čitanka za 2 razred* i *Pismovnik*; računanje 3 sata po knjigama *Računična vježbenica za 3 i 4 razred*; zatim krasnopis 3 sata tjedno; risanje 2 sata tjedno i pjevanje 1 sat tjedno.

U to doba opetovnica je postojala samo za dječake, imala je četiri odjela koja su bili podijeljena na četiri učiteljska lica. Školu je 6. lipnja 1858. posjetio banski namjesnik Josip Šokčević, o čemu nema detaljnijeg zapisa. Biskupski vrhovni školski nadzornik bio je Ivan Pavlešić, kanonik, dok je kotarski školski nadzornik (podjašprišt) bio Pavao Draganec, župnik u Rasinji. Uredovni ravnatelj škole bio je svećenik Rudolf Šantek, koji je ujedno bio i vjeroučitelj u svim razredima. Učitelji na školi su bili Mato Toljan, Josip Eržen, Mijat Maljevec, fra. Paulin Vulić i Ivan Čep uredovni učitelj glazbe koji je poučavao školsku mladež u pjevanju. Uredovna učiteljica je bila Amalia Murov, koja je poučavala u drugom i trećem razredu, a podučiteljica Maria Slapničer vodila je prvi razred. Školski podvornik bio je Andrija Nežnanović.

**Školska godina 1858/59.** Naukovna osnova bila je kao i za prijašnju godinu.

Nadzorničko osoblje činili su Ivan Pavlašić koji je bio biskupski vrhovni školski nadzornik i Pavao Draganec župnik u Rasinji koji je bio kotarski školski nadzornik. Dana 19. kolovoza 1858. položili su prisegu učitelji Mato Toljan i Josip Eržen. Podučitelj Mijat Maljevec položio je zakletvu 8. veljače 1859. za uredovnog učitelja glavne škole. Jakob Šalamun je naredbom namjesništva od 5. veljače preuzeo podučiteljsko mjesto.

Polugodišnji ispiti održani su 1., 2. i 3. ožujka. Privremeni ravnatelj Rudolf Šantek položio je 10. ožujka 1859. zakletvu i postao uredovnim ravnateljem ove škole. Školu je 25. lipnja iste g. posjetio županijski predstojnik Aleksandro Šimunić. Posljednja učiteljska sjednica održana je 1. kolovoza. Na sjednici su donijeti zaključci da se ispiti održe 8., 9. i 10. kolovoza te da učitelji svoje razrede vode i u školskoj g. 1859/60.

Karlo Pajanović koprivnički samostalni sudac sa suprugom “*nabaviše kao kumovi na uspomenu sv. pričesti, koju je školska mladež prigodom svete mise prvi put primila, znamenitim troškom lepi barjak sa kipom od prečistoga začetja B.D.M. i pokloniše ga malenim školarom. Da je ovaj izvanredni dar kod ovog učevnoga zaveda najsigurniji dokaz prijateljenja gospodina kuma i kume sa školom pobudio, razumeva se po sebi. Samo imamo još te tude opaziti da se o napomenutom gospodinu i njegovoj dobrotivnoj i štovanoj gospođi supruzi vele često u naših tihih kruzi kao o plemenitih čovečanstva i škole prijateljih oduševljeno pogovaralo i mi ovo plemenito čutjenstvo sada na obće znanje zahvalno izričemo.*” (Izvjješće 1858/59).

Školska je mladež izvršavala sve pobožnosti. Prije i poslije podnevne nastave svaki je dan išla na svetu misu. Nedjeljama i blagdanima nakon mise vraćali bi se u školu zajedno s učiteljima te bi im ravnatelj održao govor o značenju propovijedi.

Gradska je općina nabavila u toj školskoj godini sljedeća nastavna sredstva: “*zemljovid od carstva austrijskoga, narisan c. kr. školskim savetnikom Beckerom, i otrovna bilja nemačke s vidivnim spolovnim časticami njihovimi u 4 nalicah, koja su okvirena i pod staklo metnuta. Gospodin Lavoslav Roksandić pokloni neke risarije. Nuz to dobi škola od gradske občine tintu, kredju, spužvu i nekoliko olovakah za risanje.*” (Izvjješće 1858/59).

Važnije naredbe visokih školskih oblasti: “*1. Naredba vis. c. kr. namesništva od 11. serpnja 1858. br. 8967/2037, kojom za svedočeno nastojanje učiteljskog tela ove škole priziva, i obrasce zakletvah za ravnatelja i učitelje glavnih školah, koji su za državne činovnike propisani, pošilja. Glasom ove naredbe se ova škola “javnom” tom primetbom proglašuje, da ima pravo za državu valjane svedočebe izdavati. 2. Naredba vis. c. kr. nameštništva od 21. rujna 1858., br. 15659/3598 kojom se iz učiteljskih dogovornih upisnikah ove škole, istoj radi pokazanih trudovah u uspešenju u naučnih i unapredjenju čudorednoga i nabožnoga izobraženja školske mladeži, visoko priznanje izriče.*” (Izvjješće 1858/59).

Ravnatelj škole je Rudolf Šantek koji predaje vjeronauk u svim razredima; a učitelji su Mato Toljan - vodio je prvi razred; Josip Eržen - vodio je četvrti razred; Mijat Maljevec - vodio je treći razred, Jakob Šalamun (u nekim dokumentima spominje se kao Jakov) nadomjesni podučitelj, vodi drugi razred i Ivan Čep učitelj muzike. Učiteljica je Amalia Murov - vodila je drugi i treći razred trivijalne škole i Maria Slapničer podučiteljica, koja je vodila prvi razred. Podvornik je bio Franjo Posavec.

**Školska godina 1859/60.** Biskupski vrhovni školski nadzornik je Janko Pavlešić, a kotarski školski nadzornik Pavao Draganec. Školska je godina počela 1. listopada. Podučiteljica Maria Slapničer otišla je iz Koprivnice, a na njezino mjesto došla je podučiteljica Maria Horvat, koja je odlukom kotarskog školskog nadzireništva 14. prosinca 1859. imenovana uredovnom podučiteljicom. Odlukom kraljevskog namjesništva od 8. studenoga 1859. imenovan je uredovnim podučiteljem Jakov Šalamun dosadašnji nadomjesni podučitelj. Šalamun je 15. prosinca položio prisegu u nazočnosti Pavla Draganca kotarskog školskog nadzornika i koprivničkog učiteljstva.

Polugodišnji ispiti održani su 12., 13. i 14. ožujka u prisutnosti kotarskog školskog nadzornika Draganca i mnogih prijatelja škole. Naredbom kraljevskog namjesništva od 17. travnja, preuzeo je 1. svibnja obučavanje dječaka prvog razreda Ivan Nep. Gerbec kao nadomestnik, a podučitelj Šalamun nastavu risanja.

Dana 29. svibnja školu je posjetio savjetnik i nadzornik pučkih škola Franjo Sladović. Sladović je održao zajedničku sjednicu s učiteljstvom na kojoj je izrazio svoje zadovoljstvo stanjem koje je zatekao. Dana 31. srpnja održana je zadnja školska sjednica, na kojoj je odlučeno da se završni ispiti održe 8., 9. i 10. kolovoza. Školska je godina zaključena 13. kolovoza svečanom misom poslije koje su se svi vratili u školsku zgradu gdje su im prigodne govore održali nadzornik Draganec, ravnatelj Šantek, a učitelj Čep otpjevao nekoliko duhovnih i svjetovnih pjesama. Gradsko je poglavarstvo za siromašne *nedeljne* učenike nabavilo devet ploča za risanje te je poklonilo školi sav potreban materijal za risanje. U ovom se Izvješću prvi puta spominje školska knjižnica i njeni donatori Dragutin Pajanović sudac (negdje se spominje kao Karlo o.a.), ravnatelj Šantek, učitelj Miljevec, podučitelj Šalamun, učiteljica Murov.

Ravnatelj škole je Rudolf Šantek, koji je ujedno i vjeroučitelj u svim razredima predaje 15 sati na tjedan; učitelji su Mato Toljan koji poučava u drugom razredu 19 sati na tjedan, Mijat Maljevec poučava u četvrtom razredu 17 sati tjedno, Jakob Šalamun uredovni podučitelj i nadomjesni učitelj risanja, poučava u trećem razredu radi 23 sata na tjedan, Ivan Nep. Gerbec nadomjesni učitelj poučava prvi razred 20 sati tjedno, Ivan Čep, uredovni učitelj muzike poučava 3 sata tjedno. Učiteljica je Amalia Murov poučava u drugom i trećem razredu djevojčice i po-

dučiteljica Maria Horvat poučava u prvom razredu djevojčice. Školski podvornik je Jakob Horvat.

**Školska godina 1860/61.** Naukovna osnova je preuzeta od prošlih godina, s jedinom razlikom da je više sati posvećeno narodnom jeziku. Biskupski vrhovni školski nadzornik je Janko Pavlešić, a kotarski školski nadzornik je Pavao Draganec.

Školska je godina počela 1. listopada. Odlukom kraljevskog namjesništva od 18. rujna 1860. imenovani su uredovnim učiteljima Jakob Šalamun i Ivan Gerbec. Svečanu zakletvu položili su 15. listopada kod velečasnog kotarskog školskog nadziratelja Draganca. Ban Josip Barun Šokčević posjetio je zavod 6. studenoga. Bio je iznimno zadovoljan znanjem školske mladeži i zatečenim stanjem. Odlukom kraljevskog namjesništva od 25. veljače imenovan je nadomjesni podučitelj Roberto Galjuf uredovnim podučiteljem. Polugodišnji ispiti održali su se 11., 12., i 13. ožujka pod predsjedavanjem kanonika i koprivničkog župnika Adama Žuvića. Posljednja učiteljska sjednica održana je 31. srpnja. Završni ispiti održani su 8., 9. i 10. kolovoza. Školska je godina završila 12. kolovoza.

Gradsko je poglavarstvo nabavilo je za tri razreda nove školske klupe i stolove koji su sada odgovarali propisima, nove školske ploče u djevojačke učione te potreban pribor za risanje. Ravnatelj škole je Rudolf Šantek, a učitelji Mijat Maljevec, Jakob Šalamun, Ivan Gerbec, Ivan Čep učitelj muzike i Roberto Galjuf (podučitelj). Učiteljica je Amalia Murov a podučiteljica Maria Horvat.

**Školska godina 1862/63.** Školska je godina počela 1. listopada 1862. svečanom misom u župnoj crkvi. Naukovna osnova nije se mijenjala. Polugodišnji ispiti održani su 16., 17., i 18. ožujka pod predsjedavanjem velečasnog kotarskog školskog nadziratelja Pavla Draganca. Dana 9. ožujka umrla je podučiteljica trivijalne učione Marija Horvat.

Koprivnički je zavod posjetio 3. svibnja dr. Franjo Rački *“prešasni kanonik trojednice zemlje vrhovni nadzornik učionah, te pošto bi kroz vrijeme blizu 3 sata ovdje boraveći po svih razreda unutarinja i izvanjska škole ispitivao je dječicu, odeli se od nas taj visoki gost i najljubazniji prijatelj školah kako veseljem razabrati mogasmo, sa zadovoljstvom.”* (Izvjješće 1862/63).

Od 24. lipnja podučiteljica Ljubica Peršić počela je službovati u Koprivnici umjesto umrle Marije Horvat. U nekim Izvjješćima Ljubica Peršić spominje se kao Amalija Peršić. Posljednja školska sjednica održana je 31. srpnja. Na sjednici je zaključeno da se završni ispiti održe dana 5., 6., i 7., a služba božja 10. kolovoza. Također je zaključeno da svake godine svoj razred u viši vodi isti učitelj, a učitelj koji je izveo četvrti razred da uzme prvi.

Dana 10. kolovoza održao je svečanu misu Pavao Draganec uz prisustvo učiteljstva i školske mladeži te koprivničkog kapetana Ivana Tkalca, koji je bio imenovan od strane gradskog poglavarstva da uveliča svečanost. Škola je zahvaljujući

nastojanjem mjesnog nadzornika Janka Demetrovića i ostalom gradskom poglavarstvu dobila znatna školska pomagala: “ 2 ruske računске makine, Šulekov rečnik, 5 zemljovidah predstavljajući svekolike stranke sveta, neku svotu za tisak izvještaja, a neku za nabavku nagradnih knjižnicah. Osim toga uzdržavana bi risarska škola celom godinom svim za risanje potrebnim kao: kredom, bojama, kao što bi popravljeni školski zemljovidi, školske ploče, školski nadpisi.” (Izvješće 1862/63). Školskoj knjižnici poklonio je učitelj četvrtog razreda Ivan N. Gêrbec “Zemljovid stare celopkupne kraljevine Hrvatske (na debljoj hartiji), učitelj drugog razreda Roberto pl. Galjuf Pregled zemalja - i državnoispisni Evrope, učitelj prvog razreda Mijo Maljevac Obe pole zemaljske (na debeloj hartiji), a učitelj trećeg razreda Jakov Šalamun 40 komadah vlastoručnih risarija.” (Izvješće 1862/63).

Ravnatelj je Rudolf Šantek, a učitelji Mijat Maljevec, Jakob Šalamun, Ivan Gerbec, Ivan Čep učitelj muzike i Roberto Galjuf (podučitelj). Učiteljica je Amalia Murov, a podučiteljica Ljubica Peršić .

**Školska godina 1863/64.** Naukovna osnova nastavljena je od prijašnjih godina. Vrhovni školski nadzornik je dr. Franjo Rački, diecezanski nadzornik je Josip Marić, kotarski školski nadzornik je Pavao Draganec. Voditelj ravnateljskih poslova je učitelj Mijat Maljevec. Školska je godina počela 1. listopada svečanom misom na kojoj su zajedno bili učitelji i školska mladež.

Rudolf Šantek, ravnatelj škole, umro je 11. rujna 1863. “Pokojnik bio je gorljivi domorodac, muž neporočna značenja a ponajpače mu je učiona i njezin delokrug bila prva i najsvetija briga i zadaća, brineć i radeć i boreć se krepko samo za školuzamenio je život svoj boljim. Lagana mu crnica!” (Izvješće 1863/64).

Po visokom kraljevskom namjestničkom vijeću od 16. rujna br. 13664/2765 privremeni voditelj ovog zavoda postao je Mijat Maljevec, jer je najduže radio na školi. Vjeroučiteljem na zavodu postao je otac Ćiril Cernogaj i to odlukom duhovnog stola br. 601 od 18. rujna 1863. Privremena podučiteljica Ljubica Peršić imenovana je uredovnom podučiteljicom odlukom br. 1262/107 od 24. rujna 1863. Učenici četvrog razreda bili su jedini podučavani u risanju, dok su u pjevanju bili podučavani učenici i učenice svih razreda.

Svakog se mjeseca održavala po jedna učiteljska sjednica, a na posljednjoj koja se održala 30. srpnja dogovoreno je da se završni ispiti održe 9., 10. i 11. kolovoza, a misa zahvalnica 13. kolovoza. Gradsko je poglavarstvo opskrbljivalo školu kredama i bojama, odnosno svim potrebnim stvarima za risanje. Također je izvršilo sve popravke na školi.

Školskoj knjižnici i zavodu poklonilo je gradsko poglavarstvo sve brojeve *Napredka*, gradski sudac Kemenović poklonio je cjelogodišnji časopis *Književnik*, vjeroučitelj Crnogaj poklonio je Drobničev *Ilirsko – Nemačko – Talianski riečnik*. Učitelj Galjuf poklonio je “*Naputjenje za računjanje iz glave, Čitanku za 4 razred, Drittes Sprachbuch, po istom iz debele artije priugotovljenu malu željeznicu, više*

*komadah rudah i okameninah (Petrfacti) iz Radobojske gore.*” (Izvjješće 1863/64). Učitelji su Mijat Maljevec, uredovni učitelj, poučava sve predmete u drugom razredu, 18 sati tjedno, privremeni je voditelj škole; Jakob Šalamun, uredovni učitelj, poučava sve predmete u četvrtom razredu 16 sati tjedno, kao risar poučava učenike četvrtog razreda 2 sata tjedno; Ivan Nep. Gerbec, uredovni učitelj, poučava sve predmete u prvom razredu 19 sati tjedno; Roberto pl. Galjuf, uredovni podučitelj, poučava sve predmete u trećem razredu, 17 sati tjedno; Ivan Čep, poučavao je svu školsku mladež u glazbi, 6 sati tjedno; o.Ćiril Cernogaj, predaje vjeronauk svim razredima djevojačke, dječake i nedeljne učione, 16 sati tjedno. Učiteljica je Amalia Murov, poučava djevojčice u svim predmetima drugog i trećeg razreda, a podučiteljica Ljubica Peršić, poučava sve predmete u prvom razredu, 24 sata tjedno.

**Školska godina 1864/65.** Vrhovni školski nadzornik je dr. Franjo Rački dok je diecezanski nadzornik kanonik Josip Miković. Kotarski nadzornik je Pavao Draganac, župnik u Kuzmincu. Voditelj ravnateljskih poslova je Mijat Maljevec. Školska godina počela je 1. listopada. Roberto pl. Galjuf, uredovni podučitelj napusto je školu 30. studenoga. Polugodišnji ispiti održali su se 13., 14. i 15. ožujka pod predsjedavanjem kotarskog školskog nadzornika Pavla Draganca.

Dopisom kotarskog školskog nadzornika od 19. travnja namješten je Gjuro Ester privremenim nadomjesnim podučiteljem te je od 21. travnja 1865. počeo poučavati u prvom razredu. Školske su sjednice uredno održavane svakog mjeseca, a posljednja je održana 15. srpnja. Na njoj je odlučeno da se zaključni ispiti održe 27., 28., i 29. srpnja, a da školska godina bude zaključena 31. srpnja. Odlučeno je da učitelji Maljevec i Gerbec nastave poučavati svoje razrede i dalje, Jakob Šalamun poučavat će drugi razred, a Gjuro Ester dobit će opet prvi razred. Školska je mladež zajedno s učiteljskim osobljem obavljala sve propisane pobožnosti. Gradsko je poglavarstvo i te godine pomagalo školu, školska je mladež vrlo marljivo polazila nastavu, za što je naročito zaslužan Janko Demetrović, gradski načelnik.

Školskoj knjižnici gradsko je poglavarstvo poklonilo VI. tečaj školskog lista *Napredak*, gradski sudac Kemenović godišnje časopise *Književnik* i *Gospodarski list*. Od sprovednih je novaca nabavljen školski list *Die Volksschule* peti tečaj, politički list *Domobran*, kupljena je slika Mede Pucića (pjesnik i publicist iz Dubrovnika o.a.), a gradsko je poglavarstvo još poklonilo sliku Franje Račkog.

Učitelji su: Mijo Maljevec, uredovni učitelj, poučavao je treći razred u svim predmetima, 17 sati tjedno; Jakob Šalamun, uredovni učitelj poučavao je sve predmete u četvrtom razredu 16 sati tjedno, a u prvom razredu 30. studenoga 1864. do 21. travnja 1865. Kao učitelj risanja poučavao je učenike četvrtog razreda 2 sata tjedno; Ivan Nep. Gerbec, uredovni učitelj poučavao je sve predmete u drugom razredu 18 sati na tjedan; Ivan Čep, poučavao je školsku mladež u

pjevanju i glazbi 6 sati tjedno; Gjuro Ester, privremeni nadomjesni podučitelj od 21. travnja 1865. poučava sve predmete u prvom razredu. Učiteljica Ljubica Murov, poučava sve predmete u drugom i trećem razredu, a podučiteljica Ljubica Perić poučava u prvom razredu sve predmete u 24 sati tjedno.

**Školska godina 1866/67.** Školska je godina počela 20. listopada 1866. jer nisu na vrijeme bili završeni popravci na školi. Naukovna osnova nastavljena je od prijašnjih godina, no zbog naredbe visokog kraljevskog namjesničkog vijeća od 19. rujna 1866. br. 14269/2963 s nekim malim izmjenama. Nalog visokog kraljevskog namjesničkog vijeća izdat je svim županijama 9. veljače br. 2067/278, da općine moraju redovito svakog mjeseca, i to unaprijed isplaćivati učiteljske plaće.

Učiteljske sjednice održavale su se svakog mjeseca, na sjednicama se raspravljalo o pedagoško – didaktičkim pitanjima vezanim uz nastavu. Polugodišnji ispiti održani su 20., 21., i 22. ožujka. Na ispitima su bili Pavao Draganec i Gjuro Vuković mjesni školski nadzornik. Posljednja učiteljska sjednica održana je 31. srpnja, a završni školski ispiti održani su 13., 14. i 17. kolovoza. Školska je godina zaključena 19. kolovoza svečanom misom i podjelom ocjena i darova. Škola je od gradskog poglavarstva dobivala potrebno crnilo, spužve i kredu.

Kako je dr. Franjo Rački dao ostavku, imenovan je privremeno od strane države nadzornikom za škole Janko Jurković, visoki kraljevski namjesnik. Diecezanski vrhovni školski nadzornik bio je Ivan Miković, a kotarski nadziratelj Pavao Draganec.

Ravnatelj škole je Josip Beruta, župnik u Koprivnici, (imenovan umjesto umrlog ravnatelja Rudolfa Šanteka), bio je vjeroučitelj na školi, o. Ćiril Cernogaj, poučavao je sve učenike i učenice u vjeronauku u svagdanjoj i nedjeljnoj školi, 17 sati tjedno. Učitelji su Ivan Nep. Gerbec, poučava u svim predmetima svakdanje i nedjeljne učenike 2. razreda, 19 sati tjedno; Mijat Maljevec, poučava u svim predmetima u 1. razredu, 19 sati tjedno; Jakob Šalamun, poučava u svim predmetima u četvrtom razredu 18 sati na tjedan, a kao učitelj risanja svagdanje učenike 2., 3. i 4. razreda po 1 sat, isto tako nedjeljne po 1 sat na tjedan; Gjuro Ester, redovan podučitelj, predavao je sve predmete svakdanjim i nedjeljnim učenicima 3. razreda, 18 sati tjedno i Ivan Nep. Beranek, privremeni učitelj glazbe i pjevanja obučava svu mladež, 5 sati tjedno. Učiteljica Ljubica Murov predaje djevojčicama sve predmete u 2. i 3. razredu, 18 sati na tjedan, a podučiteljica Ljubica Tkalec predaje sve predmete u 1. razredu, 20 sati tjedno.

**Školska godina 1867/68.** Naukovna osnova nastavljena je od prijašnje godine, ali se uslijed naredbe visoke kraljevske dvorske kancelarije od 20. srpnja 1867. br. 3001 predaje i njemački jezik. Zemaljski nadzornik je Janko Jurković, diecezanski nadzornik Ivan Miković, a kotarski školski nadzornik Pavao Draganec. Ravnatelj Podpune glavne muške i trivijalne ženske učione je koprivnički župnik

Josip Beruta. Mjesni školski nadziratelj je Adolfo Špišić, gradski vijećnik.

Školska je godina počela 2. listopada. Učitelja Mijata Maljevca zbog bolesti mijenjao je ispitani podučitelj za glavne učione Stjepan Borošić. Polugodišnji ispiti održani su 16., 17. i 18. ožujka pod predsjedavanjem Pavla Draganca i u prisutnosti Adolfa Špišića, mjesnog školskog nadziratelja. Svakog mjeseca održana je pod predsjedavanjem ravnatelja po jedna učiteljska sjednica na kojima se raspravljalo pedagoško didaktičkim pitanjima, a na posljednjoj održanoj 24. srpnja dogovoreno je da se zaključni ispiti održe 10., 11. i 12. kolovoza, sveta ispovijed 13. kolovoza te da se školska godina zaključi 14. kolovoza.

Gradsko je poglavarstvo školi kupovalo časopise *Napredak*, *Gospodarski list i Pučki prijatelj*. Od školskih su novaca kupljene *Naše pravice*, *Sigetski junak*, Đuro Klarić: *Slavjanski jug*, *Pučki prijatelj*, *Sveto pismo* od Dorrea. Podučiteljica Tkalec poklonila je igrokaz *Razbojnici*, a velečasni Cernogaj *Šemantizam o.o. Franjevacah reda sv. Franje, Deržave sv. Ladislava od godine 1868*.

Ravnatelj Beruta na kraju Izvješća zaključuje: *“Opće poremećeno javno stanje nemogaše bez štetnih posljedica ni ovde ostati. Što sravnjivanjem tekuće i lanjske godine najprije neugodno pada u oči, jest, što je ukupni broj toli svakdanjih, koli nedeljnih učenikah, mesto da bude veći, za nekoliko manji od lani, pak što je znamenit broj i od onih koji su bili počeli školu polaziti, tečajem godine samovoljno izostao. Poimence s uredjenjem nedeljne iliti opetovne škole uzperkos gojenoj nadi i nakani nebijaše moguće napried se pomaknuti. Na ovom se učilištu opazi, da svakoletni postupni prijelaz učiteljah s decom u višji razred, kako ga neki preporučuju, samo pod stanovitim uveti jest po školu uharan, i zato se isti letos nije pravilno sledio. Struka, koja je na učilištu najviše zanemarena je pevanje i glasba. Bit će domala pune dve godine, što se tomu zlu zabrinuto i odlučno pomoć traži, ali uzalud.”* (Izvješće 1867/68).

Učitelji su Ivan Gerbec, Mijat Maljevec, Jakob Šalamun, Gjuro Ester. Mjesto učitelja glazbe je nepopunjeno, privremeno radi učitelju u mirovini Ivan Čep. Vjeroučitelj je o. Ćiril Cernogaj, poučava u vjeronauku dječake i djevojčice svakdanje i nedjeljne škole, 17 sati tjedno. Učiteljica je Ljubica Murov, a podučiteljica Ljubica Tkalec.

**Školska godina 1868/69.** Izvješće za ovu školsku godinu nije pronađeno, no iz novinskog članka Mate Sudete saznajemo da je u njemu tiskana rasprava Đure Estera *Pazi na telesne i duševne sposobnosti gojenčeta, kad ga u zanat ili na nauke daješ*. Sudeta dalje u tekstu navodi bilješku ravnatelja škole Josipa Berute *“Povoljnih zgodah po školu neimamo bilježiti ovaj put; usled javnih odnošaja nemože drugačije ni da bude. S jedne strane nestašica valjane pazke i odgoja domaćega, a s druge strane bujica opakih primerah u veliko i malo, pod likom slobodnim i neslobodnim, od kojih trujuće sile neda se mladež ograditi, nagomilavaju zapreke, s kojih škola ne može do visine svoje zadaće. Već na više putah ali badava, razlagala se potreba dobro*

*uređene nedeljne ili opetovne škole. U roditeljah, skerbnikah i obrtnikah manjka uvidavnosti, a drugde savesti. Jer se je nekad moglo biti čestitim majstorom, ako se i nije znalo čitati i pisati, derži se to i sad mogućim, pak mesto od znanosti i s njom spojen kreposti očekuje se sveudilj pomoć od promene obrtničkoga zakona. Prežalosno je slušati stotinu ništetnih izlikah, kojimi se daroviti inače šegrt blagotvorenu uplivu škole izvinuti.”* (Sudeta, 1931.).

**Školska godina 1869/70.** Zemaljski školski nadzornik bio je Adolfo Veber, dijecezanski školski nadzornik je Ivan Miković, kotarski školski nadzornik je Josip Šavor župnik u Velikom Bukovcu. Mjesni školski nadzornik bio je Adolfo Špišić gradski vijećnik, a ravnatelj škole bio je velečasni Josip Beruta, koprivnički župnik.

Školska godina počela je 1. listopada. Učitelja Ivana Gerbeca, zbog bolesti, mijenjao je od 9. do 27. prosinca učiteljski vježbenik Nikola Šantek. Polugodišnji školski ispiti održani su 14., 15. i 16. ožujka. Zaključni ispiti održani su 25., 26. i 27. srpnja, a školska godina završena je 30. srpnja.

Gradsko je poglavarstvo školi kupovalo *Napredak* i *Pučki prijatelj*, iz školskih novaca za knjižnicu su nabavljeni *Školski prijatelj*, *Die Volksschule* godište 1869., *Der österreichische Rechenmeister*, prijevod *Svetog Pisma staroga i novoga zakona* od dra. Jos. Aliolia s ilustracijama Dorrea u više svezaka. Gradsko je poglavarstvo kupilo i Šulceov zemljovid austrijske carevine kao i Kružičev zemljovid Trojedne kraljevine.

Trinaesto godišnje izvješće započinje raspravom učitelja Đure Estera *O šestornoj ili kockovnoj milji i o bilijunu*, na kraju Izvješća daje se osvrt na školsku godinu: “*Osobitim, neobičnim kakovim uspjehom nemože se ovaj zavod pohvaliti, pošto takav postignut nije. Dok javni život i učiona ne stoji u podpunom skladu: dok znanost i krepost neodlučuju uvek vrednost čoveka, dok neuki i moralno zaginuli, vide da mnogo važe, dotle ozbiljno i svakom pravcu dosledno neda se o dobru škole raditi. Ta nedoslednost nemože i na one, kojim je izvan škole skerb nad decom poverena, drugačije, no zlo delovati, osobito u onih mestih, gde svet o pravoj potrebi i koristi škole nije svestrano roditelje proniknula. Čini se da u tom protuslovlju ima svoje leglo i ona općenito opažena mana, da stranom stare, na dobro školstva smerajuće gusto pretiskivanju, stranom nove izdavanju, ali oni, koji ih ne neobdržavaju, unapred su većinom uvereni, da zato na odgovor neće biti zvani, ili da će im ovaj biti jako lakah.*” (Izvješće 1869/70).

Učitelji su Ivan Gerbec, Mijat Maljevec, Jakob Šalamun, Gjuro Ester, Ernesto Jovaneli privremeni učitelj glazbe i pjevanje podučava učenike i učenice. Vjeroučitelj je o. Ćiril Cernogaj podučava dječake i djevojčice. Učiteljica je Ljubica Murov, a podučiteljica Ljubica Tkalec.

**Školska godina 1872/73.** Godine 1872. trivijalna ženska škola preustrojena je u četverorazrednu žensku školu s tri učiteljska lica, tako da je treći i četvrti

razred obučavala jedna učiteljica. Opetovna učionica drži se na temelju naredbe visokog kraljevskog namjesničkog vijeća od 28. rujna 1865. br. 13560/2937 i to u dva razreda. U prvom se primaju šegrti *“koji nisu podpune glavne učione svršili, ili ne s dobrim uspehom, a u drugi primaju se šegrti koji su glavnu školu s dobrim uspehom svršili.”* (Izvjješće 1872/73).

Školska godina započela je 1. listopada 1872. godine. Polugodišnji ispiti održani su 6. i 7. ožujka. Učiteljsko osoblje odražavalo je redovito svakog mjeseca učiteljske skupštine. Završni ispiti održani su 25. i 26. srpnja, za *“privatiste”* 29. srpnja, školska je godina zaključena 30. srpnja.

U školi je bilo dovoljno crnila, spužvi, kreda i risarskog pribora. Siromašni učenici i šegrti dobili su od gradske općina besplatno *“risarsko gradivo”*. Kraljevska zemaljska vlada poklonila je školskoj knjižnici knjigu *Kroatisch-Deutsches Wörterbuch für Volksschulen von Fabian Hauscer*, Wien 1858. Školska se knjižnica obogatila i za *Deutsche volks-zeichen-schule*, za *Čitanku za produžene učione*: F. Klaića, za *Statistiku*: dr. P. Matkovića. Škola je primala časopise *Školski prijatelj*, *Pučki prijatelj*, *Venac*, *Bunjevačku šokačku vilu*. Časopis *Napredak* plaćala je gradska općina.

Školski je nadzornik bio Janko Jurković, tajnik odjela za bogoštovje i nastavu. Dijecezanski vrhovni školski nadzornik bio je Adolfo Veber. Kotarski je školski nadzornik bio Josip Šavor, župnik u Velikom Bukovcu, dok je mjesni školski nadzornik bio Viktor Špišić, odvjetnik. Ravnatelj škole bio je Josip Beruta, koprivnički župnik. Učitelji su Mijat Maljevec, Jakob Šalamun, Gjuro Ester, Josip Kirar. Vjeronauk je podučavao o. Kornelio Kopčić. Učiteljice su Ljubica Murov, Ljubica Tkalec, Ljubica Juranović.

Osvrt ravnatelja na ovu školsku godinu nije se bitnije razlikovao od onog za prethodnu godinu *“Povoljnih za učionu s godah nemože ova godina iskazati. Svest o potrebi, ili bar koristi škole nije još obuhvatila duh nižjih razredah, a ta okolnost smeta jako napredku. Gradsko poglavarstvo postupa doduše ovdje proti nemarnim roditeljem odlučno ali roditelji, koli neprijazni, ako i moraju decu u nju poslati, liše ju ipak drugim načinom školske blagodati. Osobito kukavno stoji u tom obziru s nedeljnom školom. Naši majstori, ako i vide, dapače neki teško osećaju, kako im se kruh iz rukuh izmiče, nisu ipak voljni, dabi mladjemu bar naraštaju potražiti leka u školi, stvoriti u znanju i kreposti najsegurniju glavnicu njegovu budućem opstanku. Obarajuć mnogi od njih svu krivnju za svoje nevolje na slobodu oberta, neće razumeti, da se od toga zla nije moći drugačije obraniti, nego li dobro urednjemom, marljivo položenom i iskreno podupirnom školom. Još bi škola trebala dobre pomnje, bodrenja i pomaganja odozgo, a toga joj nedostaje. Mnogoverstna sila, tuj i ovdje u nizinah usled toga klone, mnoga volja ohladni po tri puta gore, ako se još pustolovi, obestnici i prevrtljivci podupiru. Medju mišlju i rečju, i delom vlada velika opreka. Kad se ova opreka izravna, osim toga mnogoversni krivi pojmovi o dostojanstvu i zadaći čoveka o*

*prosveti i gojitbi izmene se, ter slovo zakonah školskih bude sa ozbiljno uzimalo, ima se škola nadati uzletu.*

*Opetovano je već na ovakovu mestu a i drugde izjavljena žaloba da se s pomanjakanja dotičnoga učitelja zanemareno je na ovom zavodu posve krasno pevanje i glasba. Neznamo da li nada koju u tom za buduće leto gojimo, opet će nas izneveriti. Velikom se takodje pokazala potreba da se treći i četvrti razred devojačke učione razstavi, ter bude imao svaki posebnu učiteljicu, a u to ime da se tesna sgrada školska raširi. Ovoj potrebi doskočiti stoji do gradskoga poglavarstva i zastupstva.” (Izvjješće 1869/70).*

**Školska godina 1873/74.** Školska je godina počela 1. listopada 1873. Polugodišnji ispiti održani su 9. i 10. ožujka, a završni ispiti 27. i 28. lipnja. Školska godina zaključena je 30. lipnja 1874. godine.

Gradsko je poglavarstvo školi davalo dovoljnu količinu crnila, spužvi i kreda. Siromašni učenici dobivali su od gradske općine besplatno “*risarsko gradivo*”, a sve učenice potreban pribor za ručni rad. Škola je primala časopise *Školskogi prijatelj*, *Pučki prijatelj*, *Venac*, *Bunjevačkua šokačka vila*. Gradska je općina školi plaćala *Napredak*. Za školsku knjižnicu nabavljene su knjige: Fiamin: *Dobro i zlo*; P. Preradović: *Dela*; Lj. Tomšića: *Naša zemlja*; Fabković: *Metrički sustav s tabelom*; a kao član II. reda od društva sv. Jeronima dobila je škola sve knjige koje je izdalo društvo. “*Osim toga predbrojila se je škola na zabavik, koji ima izdati hrv. omladina u Beču i nabavila tlakomjer, severnicu, sitnozor i modni list Bazar za žensku školsku mladež, pak za školsku pisarnu sliku preuzv. g. bana Ivana Mažuranića i Matije Mrazovića.*” (Izvjješće 1873/74).

Ravnatelj škole je Josip Beruta. Učitelji su Mijat Maljevec, Jakob Šalamun, Gjuro Ester, Josip Kirar. Tomo Šestak, redoviti učitelj poučavao je mušku i žensku djecu pjevanju i muzici od 7. veljače 1874., 8 sati tjedno. Vjeroučitelj je o. Kornelio Kopčić, poučavo je sve učenike i učenice 16 sati tjedno. Učiteljice su: Ljubica Murov, redovita učiteljica, razrednica 2. razredu, poučava 21 sat tjedno; Ljubica Tkalec, namjesna učiteljica, razrednica 1. razredu, poučava 22 sati tjedno; Ljubica Juranović, redovita učiteljica razrednica 3. i 4. razredu od 20. travnja 1874. od toga doba razrednica u 4. razredu, podučava 20 sati tjedno; Marija Merličko, razrednica 3. razredu, podučava od 20. travnja, 21 sat na tjedan.

Zanimljiv je kritički osvrt ravnatelja na školsku godinu 1873/74.: “*Ove godine mogu se dve povoljne zgode za učionu iskazati. Brižnim nastojanjem gradskoga zastupstva i poglavarstva otvoren je posebice četvrti razred na netom ustrojenoj glavnoj devojačkoj učioni, ter sad ima Koprivnica podpunu četverorazrednu glavnu mušku i žensku učionu. Uvaživ potrebe gradskoga žiteljstva, pak učilišta postojeća u drugih gradovih, osobito Nemačkoj, naša i podpuna glavna učiona malena je stečevina. Ali je svakako prvim i najnuždnijim zahtevom udovoljeno, i udaren temelj dalnjemu napretku. Samo bi valjalo, da se ovogradsko žiteljstvo gleda što više okoristiti i ovom*

glavnom učionom, onakiv se jednom svojih predsudah, da je škola teret, ili bar nešto takova, bez čega se može lahko biti. Zaustavljati decu kod kuće pod izlikom, da roditeljem nešto privrede kod njihova gospodarstva, zločest je i nesdušan račun, jer se tako više kvaruje, nego pritiče. Izgovor nekih na siromaštvo takodjer je posve naopak i nepаметan; jer neukost, da nereknem glupost, upravo je najglavniji uzrok siromaštvu. Kad ovdje govorimo o potrebi školah i prosvete, razumevamo dašto pravu prosvetu, koja ne samo daje svetlo duhu ljudskomu, nego i plemenštinu serdцу, a odlučni smo neprijatelji one nadriprosvete, koja čovečanstvu odgaja učene zlotvore, prevejane samoživce, naobražene ali nesdušne poglavare, ili recimo, da i liepe ideale iztiče, no sama sobom nemože nikad dati volji snage za otvaraje ovih idealah, koja je prilično modernom postala, te i dobrani broj narodnoga učiteljstva okužila. Hrvatski narod bolje je da neima nikakovih pučkih školah, pa da iz svoje cerkve cerpi najpotrebnije znanje i pravila svom životu, nego li da krivom prosvetom postane sam sebi tudj, u društvenom živovanju bude nepodnosan, za stara vitežtva svojih predjah neponjatan, velikim i svetim načelom moralnoga reda i dostojanstva nepristupan, za pravu krepost nepodoban.

Kako je lanjske godine izjavljena nada glede učitelja glasbe i pevanja, tako se sbude. Učiona zadobi takova učitelja u osobi g. Tome Šestaka, od kojega mlada, strukovna naobražena, dobro opskerbljena, a po krvi nam srodnika ovaj grad mnogo očekuje. On je ne samo učitelj, nego i župni orguljaš i gradski kapelnik, koj dakle u svojoj ruci derži sve ključeve, kojimi se otvaraju prolazi, do glasbeno-umetne nauke. U školi ima on krasne prilike, mladomu naraštaju razvijat ćut lepote, ushićivati ga za uzore vitežtva, pomaljajuće se u jedrih narodnih pesmah i privijati mladjahno serdце k Bogu u kom ono najlaglje odiše i najsladje se uživa. Nemanje sгода mu je u cerkvi, svirkom i pesmom uspavane savesti buditi, utužene dragati, na ozbiljnost, čestitost i bogoljubnu odvažnost bodriti. Napokon uredi li doskora valjani glasbeni sbor, bit će užitak obćenit, tudjoj koje-kakvoj svirci put zakerčen, javne svečanosti i zabave novim životom i sjajem zaodenuće.

Još je pošlo za rukom ove godine pokraj mužke nedeljne uvesti i žensku učionu, premda ne s odličnim uspehom. Ima učiona i živo osećanih potrebah. Medju tim je u pervom redu, da se školska zgrada prema sadanjim zahtevom četverorazredne muške učione i ženske gl. učione razširi, pak učiteljstvu njegova materialna sudbina poboljša. No kako je grad prema neznatnim svojim silam u kratko vreme prešne školske potrebe podmirio, a na druge takodjer neodgodive gradnje velik novac letos uložio, nadati se je, da on uz pomno i sdušno gospodarstvo će svoju pomnju i na one još nepodmirene školske potrebštine domala obratiti. U Koprivnici koncem serpnja 1874.” (Izvjješće 1873/74).

**Školska godina 1874/75.** Školski nadzornik bio je Janko Jurković, a dijecezanski školski nadzornik Adolfo Veber. Kotarski školski nadzornik je Josip Šavor župnik u Velikom Bukovcu. Mjesni školski nadzornik je Viktor Špišić, odvjjetnik.

Ravnatelj škole je Josip Beruta, koprivnički župnik. Školska je godina počela 1. listopada. Polugodišnji ispiti održali su se 1. i 2. ožujka pod predsjedavanjem kotarskog školskog nadzornika Josipa Šavora. Učiteljske sjednice održavale su se redovito svakog mjeseca. Na sjednicama se raspravljalo o napretku škole. Na posljednjoj školskoj sjednici odlučeno da se zaključni ispiti održe 27. i 28. srpnja. Školska godina zaključena je 30. srpnja ispitom iz pjevanja i podjelom nagrada. Škola je primala časopise *Školski prijatelj*, *Pučki prijatelj*, *Bunjevačka šokačka vila*, *Napredak*, *Hrvatska u vilu i Bazar*. Za školski novac nabavljene su knjige: *Brojčano računstvo na temelju nove mjere i uteza po Schubertu* sastavio Z. Marik; *Prva, druga, treća i četvrta računica na temelju metričke mjere*, napisao Dr. F. Vitez Močnik; *Velebit* Knjižnica Gajeva; *Ogled bibliografskih studijah* napisao Velimir Gaj; *Dobro i zlo* pohrvatio J. Fiamin; *Stena početnica za 1. razred*; *Biblische Bilder zum Anschauungs-Unterrichte*. Kao član II reda sv. Jeronimskog društva škola je dobila knjige: *Život svetacah i sveticah božjih za mjesec veljaču* sastavio Dr. Fr. Iveković; *Popularna fizika* napisao Dr. B. Šulek; *Danica za 1875*. Za novac od učeničkog koncerta kupljene su: *Pogled na lučbu* po Bernšteinu preveo Gj. Ester; *Zabluda uzgoja* napisao M. Stojanović; *Srpske narodne pjesme* napisao Stj. Vuk Karadžić (svih pet knjiga); *Povjest književnosti hrvat.-srbske* napisao Iv. Filipović; *Radna učiona*, kao *organička sastojna narodne učione po dr. Schwabu* napisao F. Klaić; *Opća povjest, stari, srednji, novi viek* napisao dr. B. Korinek; *O postanku čovjeka* napisao dr. Kržan. Visoka zemaljska vlada darovala je školskoj knjižnici: *Erste dalm.-kroat.-slav. Ausstellung in Agram, 1864*.

Učitelji su Mijat Maljevec, Jakob Šalamun, Gjuro Ester, Josip Kirar. Tomo Šestak, redoviti učitelj poučavao je mušku i žensku djecu pjevanju i muzici od 7. veljače 1874., 8 sati tjedno. Vjeroučitelj je o. Kornelio Kopčić, poučavo je sve učenike i učenice 16 sati tjedno. Učiteljice su: Ljubica Murov, Ljubica Tkalec, Ljubica Kirar i Marija Merličko. U prvom odjelu muške opetovne učione poučava Jakob Šalamun, u drugom odjelu Gjuro Ester. U ženskoj opetovnici u prvom odjelu poučava Marija Merličko i Ljubica Kirar.

Važan je podatak da su godine 1874. koprivnički židovi osnovali svoju zasebnu pučku školu. U njoj su radila dva učitelja, a bogati židovi, koji su uglavnom bili trgovci, osiguravali su im godišnju plaću od 700 forinti.

**Školska godina 1875/76.** Na školi se predavalo po osnovi izdanoj naredbom visoke kraljevske zemaljske vlade od 24. kolovoza 1875. br. 2949 za opće pučke škole sa četiri učiteljske sile. Školska je godina počela tek 15. listopada jer školske učionice nisu bile uređene. Zbog velikog broja školske mladeži prvi i drugi razred nastavu su morali polaziti u gradskoj oružani. Dana 4. studenog održana je školi Prva glavna podžupanijska učiteljska skupština. Okružnicom županijskog školskog nadzorništva od 18. siječnja 1876. br. 38 preporučeno je da se školska mladež pretplati na dječji časopis *Smilje*.

Postavnicom visoke kraljevske vlade od 22. prosinaca 1875. godine br. 5739 imenovan je Jakob Šalamun ravnajućim učiteljem. Svečanu zakletvu položio je 11. siječnja 1876. godine u prisutnosti školskog odbora i privremenog načelnika grada Koprivnice Andrije Zidarića.

Dana 25. siječnja održana je izvanredna školska sjednica na kojoj se raspravljalo o novom propisu "... o opetovnoj obuci pri obč. puč. školah u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji izdanog naredbom vis. kr. zem. vlade od 20. 12. 1875. br. 5749 te je određeno da se opetovna obuka drži prema ustanovi čl. 65. šk. zakona svake nedjelje jutrom od 9 do 12 sati i svake srijede poslije podne nakon dovršene svagdanje škole od 4 do 6 sati, nu ipak tako, da će se srijeda ako li padne u tjednu koji blagdan, tim danom dakako prije podne nadomijestiti. Obuka u opetovnici muškoj i ženskoj podijeljena je prema potrebi u dva odjela. U prvom su odjelu oni učenici dotično učenice koji nisu svršili četiri razreda pučke škole a u drugom su oni koji su svršili 4 razred pučke škole. S razloga, što je broj opetovnjaka u II odjelu znatno narastao, na učiteljskoj sjednici održanoj 27. 3. t. g. na temelju čl. 30 zakona ob opetovnoj obuci podijeljen drugi odjel na dvije, t.j. šegrti odijeljeni su od ostalih opetovnjaka, da se tako svaki u svojoj struci podučavati uzmogne." (Izvjješće 1875/76).

Na istoj je sjednici na temelju članka 28 propisa o opetovnicama donijeta naukovna osnova - u nedjelju od 9-10 sati predavati će se vjeronauk, od 10-12 uz čitanje zemljopis i povijest, a od 11-12 sati pismene zadaće. U srijedu od 4-5 sati predavati će se računstvo, a od 5-6 sati na temelju čitanja prirodoslovlje i prirodopis uz gospodarstvo.

Okružnicom županijskog školskog nadzorništva od 19. veljače br. 1\*6 (broj je nečitak op. a.) potiču se školski odbori na "mar i oduševljenje za napredak svojih škola; obznanjuje se da je uredništvo školskoga lista Napretka ovlašteno po vis. kr. zem. vladi, da može naredbu i napatke, tičuće se puč. škola u posebnom dodatku oglašivati, te se zajedno pozivlju školski odbori, da važnije zaključke priobćuju uredništvu Napretka i da bar imućnije škole postanu utemeljiteljnim članom pedagogijsko-književnoga zbora u Zagrebu." (Izvjješće 1875/76).

Proletni ispiti održani su 14. i 15. ožujka pod predsjedništvom ravnajućega učitelja i u prisutnosti školskoga odbora. Dana 6. i 7. lipnja školu je inspicirao kraljevski županijski školski nadzornik Franjo Lugarić. Završni ispiti održani su 1. i 2. kolovoza a školska godina završila je 5. kolovoza, svetom misom, čitanjem ocjena i podjelom nagrada. Gradsko poglavarstvo i gradska štediona pomagala su siromašnu školsku mladež nabavkom knjiga, odjeće i obuće.

Školi je grad kupovao časopise *Napredak*, *Školski prijatelj* i *Volksschule*, sama je pak nabavljala *Vienac*, *Pučkoga prijatelja* i *Bunjevačka i Šokačka vila*. Od visoke kraljevske zemaljske vlade dobivala je *Sbornik zakonah i naredabah valjanah za kralj. Hrv. i Slavonije*. Za školsku knjižnicu nabavljene su knjige: *Statistika narodnjega školstva u Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji*, izdanje Hrv. ped. knjiž.

sбора u Zagrebu; *Danica, Kolendar i ljetopis društva svetojeronimskoga za god. 1876.*; *Prirodni zakonik ili popularna fizika*, napisao dr. B. Šulek, *Selske pripoviesti* napisao Petar Bučar; *Životinje dio II* napisao Mijo Kišpatić; *Tjelovježba u puč. školi* od And. Hajdenaka; *Njem.-hrv. nazivlje za tjelovježbu i mačevanje* od And. Hajdenaka; *Geometriško oblikoslovlje*, priredio Vjenc. Z. Mařík. Grad je nabavio za potrebe škole: metar, Hermanovu *Sbirka uzoraka za zornu obuku*, izdane u Pragu sa hrvatskim tekstom od Maříka; *Kartu obiju polukruglja na platnu raztegnuta*; *Zemljovid Europe* nacrtan od Kocena a priredjen po Dr. Matkoviću; *Atlas za prirodopis životinja, bilinstva i rudarstva* sa 30 na platnu raztegnutih tablica s hrvatskim tekstom od Haske i Jande; *Zemljovid Hrvatske i Slavonije* od Paulinija. Na dječji časopis *Smilje* predbilježilo se 9 učenica i 4 učenika.

Ravnajući učitelj osvrće se u Izvješću na početak školske godine “*Pokazalo se da nije moguće da šk. god. započne 1. listopada jer tada nastaje berba i roditelji zadržavaju djecu kod kuće, do sada se nisu koristile ni opomene ni kazne a niti nijedno drugo sredstvo a to tim manje, što ovogradske škole polazi većina djece od seljaka, koji nisu kadri, da obskrbe svoju djecu obućom i odjećom za šk. prije dok ne prodaju ubrana žitka i dobivena vina, što obično biva tek koncem listopada: to je školski odbor na svojoj sjednici od 12. veljače t. g. odredio da će na ovih gradskih školah ubuduće šk. god. započimati dne 1. studenog a završavati posljednim kolovozom.*” (Izvješće 1875/76).

Kraljevski županijski školski nadzornik bio je Franjo Lugiarić, a gradski školski odbor činili su Andrija Zidarić gradski kapetan i privremeni gradski načelnik kao predsjednik odbora, Viktor Špišić odvjetnik, mjesni školski nadzornik kao podpredsjednik, Josip Beruta koprivnički župnik, Karlo Legin kao mjesni školski nadzornik bregovske škole, zatim Jakob Šalamun ravnajući učitelj, kao predstavnici učiteljstva Mijat Maljevac i Gjuro Ester, kao gradski odbornici Pajo Lopatni, Makso Verli, Stjepan Semeraj, Mirko Pevalek, Nikola Podunajec.

Ravnatelj škole je Jakob Šalamun, a ostali učitelji su Mijat Maljevec, Gjuro Ester, Josip Kirar i Tomo Šestak koji poučava dječake i djevojčice pjevanju i muzici. Vjeroučitelj je o. Kornelio Kopčić. Učiteljice su Ljubica Murov razrednica 1. razredu, poučava 20 sati tjedno; Ljubica Tkalec razrednica 2. razredu, poučava 21 sati tjedno do 31. prosinca. Od toga vremena zbog bolesti zamjenjuje je Ljubica Murov do 15. ožujka, a nadalje do kraja školske godine Olga Loibel, ispitna učiteljica; Ljubica Kirar, razrednica 3. razredu, podučava 22 sata tjedno i Marija Merličko razrednica 4. razredu, podučava 24 sata tjedno.

**UČENICI** koji imaju obvezu polaženja škole **SVAGDANJE**

<i>Školska godina</i>	dječaka	djevojčica	ukupno
1857/58.	134	96	230
1858/59.	141	109	150
1859/60.	167	132	299
1860/61.	163	134	297
1861/62.			
1862/63.	143	121	264
1863/64.	152	110	262
1864/65.	161	126	287
1865/66.	154	148	302
1866/67.	183	123	306
1867/68.	160	129	289
1868/69.			
1869/70.	172	142	314
1870/71.			
1871/72.			
1872/73.	165	177	342
1873/74.	179	160	339
1874/75.	214	199	413
1875/76.	215	186	401

**UČENICI** koji imaju obvezu polaženja škole **OPETOVNICE**

<i>Školska godina</i>	dječaka	djevojčica	ukupno
1857/58.	79		79
1858/59.	82	-	82
1859/60.	74		74
1860/61.	67		67
1861/62.			
1862/63.	69		69
1863/64.	73		73
1864/65.	83		83
1865/66.			
1866/67.	94		94
1867/68.	75		75
1868/69.			
1869/70.	66		66
1870/71.			
1871/72.			
1872/73.	61		61
1873/74.	50	7	57
1874/75.	66	17	83
1875/76.	83	39	122

LITERATURA

Brozović, L. (1978) Građa za povijest Koprivnice, Čakovec, TIZ Zrinski

Cuvaj, A Građa za povijest školstva kraljevine Hrvatske i Slavonije od najranijeg doba vremena danas, Svezak 1-11, Zagreb

Dumbović, I. (1991) Razvo školstva u Hrvatskoj. U: Zbornik radova Zagreb, >Institut za pedagogijska

- istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta Zagreb
- Dumbović, I. (1992) Osposobljavanje učitelja u Hrvatskoj. U: Ličina B., Previšić V., Vučak S. (ur.) Prema slobodnoj školi, Zagreb, Institut za pedagojska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta Zagreb
- Dumbović, I. (1996) Glavne zapreke razvoja hrvatskepedagogije ( s povijesnim osvrtom).U:Pedagogija i hrvatsko školstvo, Zagreb, Hrvatski-pedagoško-književni zbor 3-38
- Dumbović, I. (1999) Razvoj pedagoške misli u Hrvatskoj U: Osnove suvremene pedagogije, Zagreb, Hrvatski-pedagoško-književni zbor 79-100
- Feletar, D. (1970) Zapisi iz stare Koprivnice, Koprivnica, Glas Podravine
- Feletar, D. (1977) Glazbeni život Koprivnice, Koprivnica, Muzej grada Koprivnice
- Feletar, D. (1988 ) Podravina, Koprivnica
- Feletar, D. (1979) Prilozi za povijest koprivničke gimnazije, Koprivnica, Podravski zbornik
- Feletar, D. (1990) Četiri stoljeća pučkog obrazovanja u Koprivnici, Podravski zbornik,
- Feletar, D. (1997) Koprivnica-izabrane teme, Meridijani, Samobor
- Franković, D. ur.(1958) Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj, Zagreb, Hrvatski-pedagoško-književni zbor
- Gross, M. (1985) Počeci moderne Hrvatske, Neoapsolutizam u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji 1850-1860 Zagreb, Globus
- Gross, M i Szabo, A. (1992) Prema hrvatskome građanskom društvu: društveni razvoj u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji šezdesetih i sedamdesetih godina 19. stoljeća, Zagreb, Globus
- Horvat, R. (1943) Poviest slbi. Kr. grada Koprivnice, (reprint) Koprivnica, MAG
- Klaić, N. (1987) Koprivnica u srednjem vijeku, Koprivnica, Podravski zbornik
- Kirin, J. (1886) Razvitak hrvatskog pučkog školstva, Zagreb, Knjigotiskara i litografija C. Albrechta
19. Petrić, H. (2004) Prilozi poznavanju razvitka koprivničkog školstva do kraja XIX stoljeća, U: Matijević Sokol M. (ur.) Spomenica Filipa Potrebeice, Zagreb, Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta 203-212
20. Petrić, H. (2005) Koprivnica u 17 stoljeću – okoliš, demografske društvene i gospodarske promjene u pograničnom gradu, Meridijani, Samobor
21. Peterlin, I. (1980) Đuro Ester-pisac stare Koprivnice, Koprivnica, Podravski zbornik
22. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 25. travnja 1931., br. 17., Koprivnica, 1931.
23. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 2. svibnja 1931., br. 18., Koprivnica, 1931.
24. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 9. svibnja 1931., br. 19. (greškom je otisnuto br.12.), Koprivnica, 1931.
25. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 16. svibnja 1931., br. 20., Koprivnica, 1931.
26. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 23. svibnja 1931., br. 21., Koprivnica, 1931.
27. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 6.

- lipnja 1931., br. 23., Koprivnica, 1931.
28. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 13. lipnja 1931., br. 24., Koprivnica, 1931.
29. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 20. lipnja 1931., br. 25., Koprivnica, 1931.
30. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 27. lipnja 1931., br. 26., Koprivnica, 1931.
31. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 4. srpnja 1931., br. 27., Koprivnica, 1931.
32. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 11. srpnja 1931., br. 28., Koprivnica, 1931.
33. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 25. srpnja 1931., br. 30., Koprivnica, 1931.
34. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 1. kolovoza 1931., br. 31., Koprivnica, 1931.
35. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 22. kolovoza 1931., br. 34., Koprivnica, 1931.
36. E.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, (krivo je otisnut datum i broj novina 22. kolovoza 1931., br. 34., Koprivnica, 1931.) ispravan je 29. kolovoza 1931., br. 35., Koprivnica, 1931.
37. M.S. Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici, Podravske novine, 28. studenoga 1931., br. 48., Koprivnica, 1931. (Napomena: do ovog broja Mate Sudeta objavljivao je članke pod svojim pseudonimom E(stote) S(unto), a od ovog broja inicijalima M.S.)
38. Tičak, F. (1880) Kratka poviest o razvitku pučkog školstva u hrvatsko-slavonskoj vojnoj krajini od najstarije dobe do danas, Zagreb, Tiskara "Narodnih Novinah"
39. Vukotinović, Lj (1844) Nešto o školah pučkih: Reč u svoje vreme, Zagreb, Tiskom i troškom Franje Supana
40. Židovec, M (1892) Đuro Ester, Napredak 33,14:224-225

## IZVORI

- Drugo godišnje izvjestje javne glavne detčacke i trivialne devojacke učionice u Koprivnici na koncu školske godine 1859., Tiskom dra. Ljudevita Gaja u Zagrebu
- Tretje godišnje izvjestje podpune glavne detčacke i trivialne devojacke učione u Koprivnici na koncu školske godine 1860., Berzotiskom Dragutina Albrechta, u Zagrebu
- Četvrto godišnje izvjestje podpune glavne detčacke i trivialne devojacke učione u Koprivnici na koncu školske godine 1861., Berzotiskom Dragutina Albrechta, u Zagrebu
- Šesto godišnje izvjestje podpune glavne detčacke i trivialne devojacke učione u Koprivnici na koncu školske godine 1863., Berzotiskom Dragutina Albrechta, u Zagrebu

Sedmo godišnje godišnje izvestje podpune glavne dečaćke i trivialne devojačke učione u Koprivnici na koncu školske godine 1864., Berzotiskom Drag. Albrechta, u Zagrebu

Osmo godišnje izvestje podpune glavne dečaćke i trivialne devojačke učione u Koprivnici na koncu školske godine 1865., Berzotiskom Dragutina Albrechta, u Zagrebu

Deseto godišnje izvestje potpune glavne muške i trivialne ženske učione u Koprivnici na koncu školske godine 1866/7, Zagreb, Knjigotiskarski zavod Dragutina Albrechta

Jedanaesto godišnje izvestje potpune glavne muške i trivialne ženske učione u Koprivnici na koncu školske godine 1867/8, Zagreb, Štamparia Dragutina Albrechta

Trinaesto godišnje izvestje o potpunoj glavnoj muškoj i trirazrednoj ženskoj učioni u Koprivnici koncem školske godine 1869/70., Zagreb, Štamparia Dragutina Albrechta

Šestnajsto godišnje izvješće o glavnoj dečaćkoj i devojačkoj učioni slobodnoga kralj. grada Koprivnice koncem školske godine 1872-73., Zagreb, Tiskom Drag. Albrechta

Sedamnaesto godišnje izvješće o glavnoj dečaćkoj i devojačkoj učioni slobodnoga kralj. grada Koprivnice koncem školske godine 1873-74., Zagreb, Tiskom Drag. Albrechta, 1874.

Osamnaesto godišnje izvješće o glavnoj dečaćkoj i devojačkoj učioni slobodnoga i kraljevskoga grada Koprivnice koncem školske godine 1874-75., Zagreb, Tiskarski i litografski zavod Dragutina Albrechta

Godišnje izvješće obćih pućkih školah slob. i kralj. grada Koprivnice, koncem školske godine 1875/6., Zagreb, Lav. Hartmana i družbe, 1876.

Godišnje izvješće općih pućkih školah slob. i kralj. grada Koprivnice koncem školske godine 1876/7, Zagreb, Tiskom Lav. Hartmana i družbe, 1877.